

Tekmovanje je zavestno darovanje svoje sile, svojega znoja, vseh svojih umskih sposobnosti Titu, domovini in ljudstvu — vseeno komu izmed teh, ker so vsi isto.

Naša domovina je Jugoslavija

OBLETNICO ROJSTVA MOGOČNE TITOVE JUGOSLAVIJE JE PRAZNOVALA VSAKA PRIMORSKA VAS, VSAK PRIMORSKI DELOVEN ČLOVEK

Razvoj in rast republike Jugoslavije, vsak njen diš, vsak uspeh, vsak napori je obenem last naše Primorske, ki ni več trpeča in bolesta, temveč borbena in ponosna. Ob obletnici zgodovinskega II. zasedanja AVNOJ-a in proglastitve FLRJ so na predvečer zagoreli kresovi, sprejeli z baklami, Partizanske borbene pesmi in vzkliki naši materi Titovi Jugoslaviji so izpričali ponovno visoko zavest in odločne zahteve primorskega ljudstva.

Na dan 29. novembra pa so se vasi, trgi in mesta prebudile v zelenju, in zastavah; množična zborovanja so zajela sleherno vas, ljudski govorniki, množice prebivalcev, organizacije, vse je podoživljalo velike zgodovinske dni, ko je iz teme in krvave borbe pričela ustajati nova Jugoslavija, katero so ustvarjali s silnimi napori in žrtvami narodi Jugoslavije, kjer je tudi Primorska storila vse, da bi v novi skupnosti zaživela svobodno življenje, svoboda med svobodnimi bratskimi narodi, ljudske domovine Jugoslavije.

Iz vseh ljudskih zborovanj je bilo odposlanih več sto resolucij, kot dokaz odločnosti, volje in borbenosti primorskega ljudstva. Povsod je izražena sliha misel: »Z vztrajno borbo ne bomo prenehali, ker hočemo mi vsi v J. K. živeti tako kot naši bratje v Titovi Jugoslaviji.

Naj živi veliki 29. november, praznik vseh jugoslovanskih narodov!
Naj živi naša domovina FLRJ in njen veliki sin maršal Tito!

Par besedi o odkupu krompirja

Ce spremljamo vestno gospodarske dogodke, bomo spoznali, da na tem področju beležimo napore ljudske oblasti v Jugoslaviji in tudi pri nas, da zagotovi preskrbo delovnega ljudstva. Ne gre tu za anarhično zalaganje trga z vsemi možnimi živilskimi potrebščinami, ki gojimo in pridelujemo, temveč za racionalno in sistematično delovanje. Naši ljudje imajo pravi občutek, da so delavci in kmetje, ki na vseh delovnih področjih, z vsemi svojimi silami dela na tem, da si ustvari svoj družbeni red in da si s tem zagotovi lepše in boljše življenje. Tak ukrep je kampanja za odkup krompirja.

Brez dvoma je odkup krompirja, kot enega izmed temeljnih predmetov ljudske prehrane, vseljudskega pomena. Zlasti moramo pri tem imeti v vidu, da je letos v preteklih preteklih naša domovina suša občutno prizadela vse kmetijske pridelke in da je treba torej razdeliti pridelke pravilno, tako da bo onemogočena vsaka spekulacija z ljudstvom nujno potrebnimi živilci.

Pobudo za odkup krompirja je dala Osvobodilna fronta in naši odbori ljudske oblasti. Poštene delovne množice so v celoti razumele potrebo kampanje za odkup krompirja ter se tudi dostojno odzvale. Tako so samo štiri vasi v postojanskem okraju: Hrenovcih, Prestanek in Razdrto v nekaj dneh zbrale in oddale šest vagonov krompirja, tolminski okraj je zbral že 13 vagonov krompirja in je pri vseh teh številkah treba upoštevati, da je odkup še v teku, kar govori za to, da se bo število še precej povečalo. Enake uspehe moremo zabeležiti po vseh okrajih. Nemogoče pa je prezreti dejstvo, da so potrebo o odkupu krompirja prve razumele in se tudi najbolj odzvale prav tiste vasi, ki so bile v teku vojne najbolj zavedne in so največ žrtvovali. To velja tudi za poedince.

Zanimivo pa je, da stoji ob sedaj ob strani poedini premožni kmetje, ki so pridelali mnogo več krompirja, kol ga potrebujejo za domačo prehrano. Nekateri izmed teh so se celo ob vsaki priliki trkali na prsi, da so zvesti in pošteno pristali Osvobodilne fronte. Danes pa nočejo razumeti, da je sedaj čas, da z dejanji dokažejo, da so res pravi pristaji Osvobodilne fronte, da dokažejo to danes, ko moramo s krompirjem preskrbeti naše južne predele cone B, ki so bili od suše skoraj požgani. Danes je čas, da se oddolžimo našim rudarjem v Rači, ki dan za dnem rijejo pod zemljo, kopljejo za nas premog, ki nes je čas, da se oddolžimo delavcem, ki v tovarnah tekmujejo, da se naša država čimprej obnovi, da nam dajo čim cenejšo industrijske proizvode. Vedeti moramo, da pri teh ni najvažnejše vprašanje plača, temveč je najvažnejša služba skupnosti, služba domovini, ki se odraža v tem, kdo bo proizvajal več in boljše in s tem omogočil nižjo ceno proizvodnji. Prav zaradi teh dejstev je naša sveta dolžnost, da te delovne ljudi oskrbimo s čim večjo količino krompirja.

Naše kmetke delovne množice, ki so oddale celo del svojega krompirja, ki bi jim bil za družinske potrebe nujno potreben, morajo letos z vso budnostjo paziti, da se letos pri odkupu ne bodo ponovile grde škodljive napake, kakršne smo imeli lansko leto pri odkupu. Naši ljudje sami morajo paziti in onemogočiti, da bi spekulanti in razni vaški magnati spekulirali s krompirjem, čakali »višjih cen« in upali na možnosti, da krompir prodajo po črni borzi. Imamo primer, ko je lani nekaj spekulantov v goriškem okraju hranilo krompir prav do pomladi in ga tudi spomladi niso hoteli prodati za seme, ker so ves čas računali, da bodo s svojim izdajalskim početjem prisilili dvig cene krompirja, ali pa da bodo našli možnost, da bodo krompir poljali

v cono A in ga prodali po črni borzi. Ko so pa spoznali, da so se urezali v svojih, ljudstvu škodljivih računih, v svojih verižniških nakanah, pa so doignili krič in vik, kako da so oškodovani.

Takih pojavov letos naše ljudstvo ne sme več dovoliti. Tiste, ki na tihem kujejo spekulacije s krompirjem, je treba razkrinkati, oni so naši sovražniki, sovražniki našega gospodarskega procveta in proti njim je treba poslopiti z vso močjo naših oblastnih organov, in če bo potrebno, tudi s pravočasnimi ukrepi o prisilni oddaji, če pa še to ne bo pomagalo, pa bodo občutili zakon, ki ga ima ljudstvo v svojih rokah, da se zaščiti pred gospodarsko sabotažo in spekulacijami.

Danes se mora vsak zavedati, da se borimo za svoj samostojen in neodvisen gospodarski in politični položaj in da ne bomo naše ljudske množice dovolile, da bi jih poedini brezvestneži in spekulanti na tej poti ovirali.

Generalisim Stalin in predsednik bolgarske vlade Georgij Dimitrov sta čestitala maršalu Titu

Ob dnevu republike je poslal generalisim Stalin maršalu Titu naslednjo čestitko: »Vam in bratskim narodom Jugoslavije čestitam k obletnici ustanovitve FLRJ. Želim nadaljnjih uspehov in procvit Vaši deželi!«

Georgij Dimitrov v svoji čestitki pravi: »Zgodovinski dogodek, na katerega nas spominja današnji dan, nas prepričuje, da bo delo za svobodni mir in demokracijo na Balkanu kljub vsemu vedno trdno.«

Fašizem smo ocenili po dejanjih - zapadno demokracijo prav tako - razlike ni!

V teh dneh nam je čudno pri srcu, zazeblu nas je, ker smo se nehoti spomnili na čase, ko je rimska justica položila svoje krvave in zločinske roke na nas in nam grozila, da bomo v njenem besu in zločinu utonili kot onemogle žrtve. Kakor niso prizanesli nobenemu, ki je bil Slovenec, tako tudi niso prizanesli ničemu, kar je bilo slovensko. Morili so in požigali, v grmadah je gorela slovenska knjiga.

V enem letu in pol, odkar deli v

SOVJETSKA ZVEZA — STEBER PRAVICE, PO NJENI ZASLUGI JE BIL DOSEŽEN NOV SPORAZUM V SVETU ZUNANJH MINISTROV

Glavna vprašanja statuta in organizacije svobodnega tržškega ozemlja rešena

V New Yorku se vrše dan za dnem seje Sveta ministrov za zunanje zadeve. Kakor je znano, člani Sveta zunanjih ministrov niso in niso mogli doseči sporazuma o najvažnejših stališčih glede načrtov mirovniških pogodb, kjer so najpomembnejša vprašanja členi načrta mirovne pogodbe z Italijo, ki govorijo o jugoslovansko-italijanski meji in o statutu svobodnega tržškega ozemlja. Kakor že v Parizu, tako se je delo razvijalo tudi tu na podoben način. Sovjetska zveza je zahtevala, da se upoštevajo demokratična načela pri reševanju vprašanj, kot je organizacija svobodnega tržškega ozemlja in njegov način upravljanja. To stališče Sovjetske zveze ni našlo razumevanja pri ostalih članih, kakor so to predvsem ZDA in Anglija, ki sta hoteli spremeniti tržško ozemlje v »zamorško kolonijo, kjer bi gospodoval in samovoljno odločal le guverner. Ljudstvo pa bi bilo popolnoma brez moči in pravice.

Ves čas poteka mirovne konference v Parizu je bilo opaziti, da se je SZ trudila, da bi bilo delo konference pravično izvedeno. V ta namen je SZ zastavila vse svoje sile, da bi se dosegla pravična rešitev sklepov, ki so predstavljeni sila trd oreh. Borba, ki se je vodila v Parizu, je bila ostra, in ker SZ od svojih načel ni odstopala, se je zapadno imperializem poslužil »glasovalnega stroja«, da bi nezakonito in nasilno preglasoval pravico. Zapadno časopisje pa je izločilo tako daleč, da je že govorilo o »zmagi« zapadnih držav nad SSSR.

Sovjetska zveza pa je ostala še vnaprej zaščitnica prave demokracije. Delegacija ZDA in Anglije sta bili prisiljeni, da sta nekoliko popustili, kar je privedlo do gotovih sporazumnih rešitev. S tem se je izvršil bistven preokret v delu Sveta zunanjih ministrov pri izdelavi mirovniških pogodb z Italijo in dalje z Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko. V glavnem imajo spremembe, ki so se izvršile v stališčih članov Sveta zunanjih ministrov zadnje dni namen, da omejijo guvernerjevo oblast. Sovjetska delegacija je s svoje strani tudi predlagala nekatere spremembe. Slednjice je prišlo do sporazuma.

Tu je čete se bodo umaknile po 90 dneh

Potem ko so bila ponovno razložena mnenja članov, je bil dosežen sporazum. Guverner mora izvršiti sklep, da se

bodo v teku 90 dni po prevzemu njegove oblasti na svobodnem tržškem ozemlju tuje čete umaknile. Vojaški strokovnjaki ZDA in Anglije bodo to izvedli.

Na ozemlju bo ostalo zmanjšano število britanskih, ameriških in jugoslovanskih čet, in sicer 5000 ljudi za vsako državo. Umik čet se mora izvršiti enakomerno na tak način, da bo število stanje čet vsake države enako.

Volitve v ljudsko skupščino — štiri mesece po prevzemu guvernerjevih dolžnosti

Sprejet je bil nadalje sklep o določitvi datuma volitev v ljudsko skupščino svobodnega tržškega ozemlja, ki je gotovo prav tako važen kot umik tujih čet. Sovjetska delegacija je dala predlog, da bi se volitve izvršile najmanj po 4 mesecih, ameriška in britanska delegacija pa sta bili proti temu. V zadnjih dneh so se ministri sporazumeli, da bodo volitve v ljudsko skupščino najpozneje 4 mesece potem, ko bo guverner prevzel svoje dolžnosti.

Guverner bo sporazumno z začasnim vladnim svetom določil dan in način volitev.

Začasni vladni svet

Da bi bilo delo pospešeno, so gotova vprašanja reševali namestniki zunanjih ministrov. Tako so se sporazumeli, da bodo v dobi pred volitvami veljale določbe stalnega statuta svobodnega tržškega ozemlja in še o vrsti drugih sklepov. Niso se pa mogli zediniti o vprašanju oblasti začasnega vladnega sveta. Glavna nasprotja so obstajala v tem, da so delegacije ZDA, Anglije in Francije smatrale, da začasni vladni svet nima nikake izvršne oblasti, temveč samo posvetovalno in izvršuje guvernerjeve sklepe.

Komunistična partija Francije zahteva vodilno vlogo v vladi, ker je to ljudska volja

Generalni sekretar KP Francije Maurice Thorez je na sestanku Centralnega komiteja imel govor, kjer je med drugim dejal: »Komunistična partija je dobila največ glasov pri volitvah. Uspeh Komunistične partije predstavlja sijajno nagrado za njeno požrtvovalno borbo za osvoboditev dežele in za obnovo iste. Ljudstvo je s svojim glasovanjem pokazalo, da mora imeti Komunistična partija v vladi vodilno vlogo. Ljudstvo pričakuje izpremembo v vladni politiki ter smatra Partijo za najposposnejšo, da vo-

di vlado, ki bo z demokratično enotnostjo rešila številna vprašanja. Od tod izvira tudi naša zahteva po vodstvu v vladi. Vsi oni, ki niso zaslepljeni, priznavajo, da pripada zasluga za velike dosežene uspehe delavcem, sindikatom, komunistični partiji. Treba bo izbrati: ali stopiti na levo, ali se ponovno prepustiti reakcionarnim vladam, ki niso niti večerj niti ne bi danes skrbele za interese ljudstva in ki bi lahko ponovno privedle deželo do katastrofe.«

ZAPADNA DEMOKRACIJA TEMELJI NA POLITIKI OBOROŽENEGA NASILJA

V New Yorku že več tednov zaseda generalna skupščina Združenih narodov. V zadnjem času je Sovjetska zveza dokazala, kako je moči zagotoviti mir. Sovjetski delgat Molotov je imel več govorov, v katerih se je dotaknil vprašanja tujih čet, ki se nahajajo v drugih državah. Znano je, da vzdržujejo ZDA in Anglija veliko število čet, ki se vmešavajo v zasedenih državah in njih notranje zadeve in je nasprotno znano, da povzročajo čete v Grčiji, Palestini, Egiptu in drugod nemire. Molotov je tedaj pred-

lagal, da bi ugotovili številčno stanje teh čet in njihovo oborožitev. ZDA in Anglija se bojita priznati svojih imperialističnih ciljev. Sovjetska zveza je tako pokazala svetu demokratičnost kot zaščitnica miru in ponovno zmaga i moralno i politično.

Na naslednjem zasedanju je spregovoril Višinski, ki je predložil dovolj jasen in neizpodbiten načrt o zmanjšani oborožitvi, ki mora zajeti vse države in vse vrste orožja. Dejal je, da tu ne more biti nikakršnih vzrokov za sum. Ta predlog je dovolj jasen, točen in določen. To je najbolj pravičen pogoj za zagotovitev splošne varnosti. Varnost ni mogoča, če bo nad glavami človeštva visel vedno meč. Napočna pot bi bila, če bi govorili o načrtih oboroževanja, ko vemo, da je tu glavna in bistvena naloga vseh miroljubnih ljudi, da se oboroževanje omeji, ne pa načrtno izvaja. Višinski je dalje podčrtal, da se morajo vključiti vse vrste orožja, tudi atomska bomba. Če se je že odločilo, da se atomsko bombo ne bo uporabljalo, čemu se tedaj proizvaža? Čemu se jih ne uniči. Čemu naj bi ne uničili teh bomb, ko so že narejene, ki jih hranijo zaradi bodoče uporabe, kakor hranijo ljudje kumarice ali zelje za zimo? Nihče namreč ne more jamčiti, da bi teh bomb ne mogli uporabiti ob »ugodnem trenutku«.

Višinski je končal z besedami, v katerih izraža upanje, da se bo delo za mir nadaljevalo in še bolj učinkovito kot doslej.

Dokaz zapadne »visoke« kulture so ostanki pogorelih slovenskih knjig na občinskem smetišču v Gorici

Šef sovjetske delegacije Molotov je predlagal, da bi velesile predložile poročila o številčnem stanju čet, ki so na tujih ozemljih. Znano je, da so angloameriške čete posejane po vseh kontinentih

ZDA in Anglija na sumljiv način ustvarjata »svetovni mir«

Da si bomo na jasnem

Pred kratkim je bil v »Vprašanjih naših dni« ponatis članka, ki ga je napisal Ilja Ehrenburg pod naslovom »Boj za mir«. Izvajanja Ehrenburga nam nad vse krasno osvetle mirovno konferenco, kjer se vodi po eni strani boj za mir, po drugi strani pa boj proti miru.

Demokracije države na čelu katerih je močna Sovjetska zveza, se borijo za svobodo in enakopravnost vseh narodov za dosledno izkoreninjenje fašizma v vseh njegovih oblikah pri vmesavanju posameznih držav v notranje zadeve drugih, za mirno sodelovanje med posameznimi državami in družbenimi sistemi in to politiko izvajajo v praksi in s tem najbolj dosledno vodijo boj za mir.

Drugi pa so mednarodni imperialisti, to so predstavniki preživetega sveta, ki se zaradi svojih lastnih protislovij boje mirnega sodelovanja med posameznimi državami in se boje mirnega tekmovanja. Ti predstavniki najhujših napadalnih sil angloameriškega imperializma delajo z vsemi silami na to, da bi ovirali mirno sodelovanje in nasilno preprečili mirno tekmovanje s svojo politiko nasilja.

Te dve smeri moremo najjasneje razbrati, če temeljito skupno s piscem Iljo Ehrenburgom zasledujemo potek mirovne konference.

BOJ ZA MIR

V Londonu je zdaj v veliki modi sovjerski klub »Proučevanje polzev«. Eleganti člani kluba pijo na večernih sestankih whiskey in ogledujejo polze. Nedavno sem čital v »News Chronicle«, da so gentlemani razburjajo nad nečim: enoličnostjo — polzi so namreč brez fantazije in se v svoji počasnosti ponavljajo. Preostane mi še svetovati razočaranim gentelmanom, naj pogledajo v Luxemburški palačo, tam bodo našli mnogo več iznajdljivosti, saj sta minila že dva meseca, odkar se nekatere delegacije petajo samo s tem, kako bi zapletle delo kon-

ference. Te delegacije izdelujejo na tekočem traku stolne »popravke«, izmed katerih naj vsak postane veriga na rokah tega ali onega naroda. Tudi če je tak »popravek« odklonjen, je storil svoje — začel je delo konference, kajti v Luxemburški palači so ljudje, ki hočejo pustiti svet čim dlje brez miru.

Če bi prišel prebivalec drugega planeta po čudežni poti sem, bi najbrž ne uganil, da ima pred seboj konferenco, na kateri si narodi, ki so razbili fašizem, prizadevajo zagotoviti Evropi mir. Prebivalec drugega planeta bi mislil, da ga je zanesla usoda na sodni dan, kjer neka povesod pričujoča in vsemogočna Avstralijska odloča o usodi starega kontinenta. Ne, menda ni v življenju Rumunije ali Bolgarije nobene podrobnosti, za katero bi se delegacija Avstralije z vso vnemo ne zanimala. Priznam, v začetku sem mislil, da je vzrok, da hoče biti Avstralijska na vsak način na prvem mestu, temperament mistra Ewalla — njega si težko mislimo mirujočega; komaj se je pričela konferenca, že je planil pokonci in začel govoriti, protestirati. Toda v resnici ne gre za osebne lastnosti mistra Ewalla — saj je odpotoval domov, avstralska mrljica pa še vedno divja in mister Hudson ali mister Bisley prav malo zaostajata za mistrom Ewallom.

Včasih izmenjujejo Avstralce drugi. Zdaj pokaže zastopnik Nove Zelandije izredno zanimanje za Balkan, zdaj začne delegat Kanade govoriti o Rumuniji, kakor da je Bukarešta nekje v Manitobi, zdaj zopet se pokaže, da imajo strokovnjake za vprašanja Severne Evrope prav v Južni Afriki. Govori sledi govorom, »popravki« »popravkom«.

V Franciji imajo originalen poklic — siromašni pisatelji pišejo romane, ki izhajajo kot dela bogatega, toda lenega in netalentiranega človeka. Literatne nesrečnike imenujejo »zamorci«. V Luxemburški palači se lahko seznaniti z deli bogatinov, pod katerimi so podpisane imena njihovih siromašnih sojčev. Upoštevajoč »ljubezen« Anglosasov do narodov

črne in žolte rase si ne upam imenovati zastopnikov Južne Afrike ali Avstralije narobe »zamorci«. Dobro pa vem, da če se bo na seji komisije ali podkomisije obravnaval paragraf pogodbe, ki sta ga odobrila ministri Velike Britanije in Združenih držav Amerike, se bo za govorico našel Avstralec, Novozelanec, Kanadec ali v najslabšem primeru Holanec, ki bo ognjeno nastopil proti tistemu paragrafu. Teda pa bo zastopnik Združenih držav Amerike ali Velike Britanije vzdihnil in se spomnil »pravice malih narodov« ter z odkritim zadovoljstvom predložil, naj bi proučili »popravek«, ki je zdaj na vrsti.

Dečki — boy skauti strežejo delegatom, raznašajo papirne svečke. Celo oni so spoznali to premeljeno (točneje rečeno nepremeljeno) mehaniko. Oni dan mi je tak boy-skaut pokazal Avstraleca, ki je govoril z enim izmed članov ameriške delegacije, in rekel mi je: »Takoj bo predložil popravek.«

Mi, sovjetski ljudje nikoli nismo priznavali in nimamo namena priznavati hierarhijskega reda. Toda vsakomur je jasno, da v borbi za tisti mir, ki ga je treba zdaj upostaviti, vloge raznih držav niso bile razdeljene enako: pred meseci debat v Luxemburški palači so bila leta krvave vojne. Takrat nikomur ni prišlo na misel, da bi klical narode po abecednem redu... Avstralski vojaki so se borili dobro, toda kazalo bi opozoriti na to, da je v mestu, kjer zaseda mirovna konferenca, Stalingrajski trg; trge ali ulice, ki so dobile ime po mestu heroju, imajo stotine mest osvobodjene Evrope. Morda Parižani slučajno niso dali svojim trgovim imen Melbourne ali Rio de Janeiro?... Celo pri izpolnjevanju diplomatskih naročil je treba imeti nekaj takta in govoreč o miru pomniti, kdo je odprl pot do tega miru.

Nekega dne sem bil na seji komisije, kjer se je obravnavalo vprašanje o italijanskim reparacijah. Vstal je zastopnik Kanade in ne da bi se nasmehnil, je izjavil, da je vžihčen nad »velikodušnostjo

Velike Britanije, ki je trpela bolj kakor druge dežele« in ki se ne glede na to odpušča reparacijam. Zadržel sem — v duhu sem zagledal pred seboj pogorišča Belorusije in Ukrajine, rane Leningrada, pol od Volge do Labe... Kar se tiče »velikodušnosti« sem jo ocenil, ko sem zvedel, da zahtevajo Angleži vsega skupaj menda enajst ali štirinajst milijard dolarjev... Dvomim, da je Velika Britanija v tej vojni izgubila največ, toda kaj bi govorili, njeni računi so veliki.

V govorih Anglosasov lahko največkrat slišiš naslednje besede: »pravičnost«, »velikodušnost«, »humanost«, »demokracija«, »mir«. Američani zahtevajo recimo, naj Rumuni plačajo odškodnino trustom, ki so izkoriščali petrolejsko industrijo. Vstane zastopnik Kanade in pravi: Mi osebno nismo zainteresirani na tem vprašanju, toda kot zagovorniki pravičnosti podpiramo predlog Združenih držav Amerike. Ali pa mika zastopnika Brazilije, ki se sklicuje na neko skrivnostno »škodo«, ki naj bi jo bili povzročili Italijani njegovi deželi, da bi dobil italijanska aktivna; mož vzklikne: »To zahteva pravičnost... Pri tem se pa velikodušno odpuščamo reparacijam.«

Včasih se spremene strastni diplomati v čudovito trezne poslovne ljudi; pošejejo ne samo dolarje, temveč celo cente. Dve mri sta: če hočejo dobiti ameriški kapitalisti od Rumunov milijone, se imenuje to »zmagoslavje pravičnosti«, če pa gre za delno poravnavo škode, ki so jo povzročile osvobodilne armade sovjetskimi državljani, pravijo temu »talent na italijansko ekonomijo«.

Rumuni so pripravljeni plačevati Sovjetski zvezi reparacije v naturi. Sovjetska zveza temu ne ugovarja. Ugovarja pa... Avstralci in še kdo z njimi. Kaj briga prebivalce Amerike, Afrike ali Avstralije, ali bodo Rumuni plačevali dolgeve za valuto ali v naturi? — bi vprašal naiven čitalec. Dovolite, na tuji bedi se da zaslužiti. Če morajo Rumuni plačevati Sovjetski zvezi z dolarji in funti, pomeni to, da bodo Rumuni dajali blago Združenim državam Amerike in Veliki Britaniji. Tu je »business« — posli, tu je tudi visoka politika — Rumunijo bodo

lahko vzeli v roke. Trgovci izračunavajo na računskih strojih milijone, diplomati pa drobne »svinčniki zemljevid Evrope, ne da bi pri tem pozabili še tisočkrat omeniti »pravičnost« in »velikodušnost«.

Rad bi omenil slikovito podobnost: nekoč se je na seji komisije pokazalo, da so v angleškem besedilu osnutkov pogodb besede »dolar« in »funt sterlingov« označene z začetnicami. Tudi pravopis je lahko zgovoren...

Hrepenenje po zaslužku se očitno ne da združiti s hrepenenjem po svobodi: ljudje, ki visoko cenijo velike zneske, ne kažejo nobenega spoštovanja do tako imenovanih malih narodov. Posebno jasno se je pokazalo to v vprašanju o Trstu. Zastopnik Anglije je govoril o »demokraciji«, kakor jo pojmuje Velika Britanija. Pokazalo se je, da je to kaj originalno pojmovanje: stari kolonizatorji so, očitno upoštevajoč, da se njihova kolonialna moč majo, sklenili ustanoviti majhno kolonijo prav v centru Evrope. Vse to se seveda servira v obliki zaščite Tržačanov, kakor da bi kamni Trsta zavidali kamnom Kalkute, ki jih v obilni meri oblika kri »sluzmecev«. Treba bo na novo izdati enciklopedijo in vrniti za besedo »demokracija« še drugo — »demokracija v angleškem pojmovanju: guverner, inozemske čete, streljanje po indijsko, ječe po grško, pokolji po palestinsko...

(Nadaljevanje na 4. strani.)

PRED ZAKLJUČKOM TRIMESEČNEGA TEKMOVANJA »ZA PRIKLJUČITEV PRIMORSKE K JUGOSLAVIJI«

15. XII. bomo položili naš obračun tekmovalja: nihče ne more preprečiti, da si primorsko ljudstvo ne bi zgradilo in uredilo svoje domovine

Stopili smo v mesec december, s katerim se zaključuje leto in obnem naše tekmovalje »priključitev Primorske k Jugoslaviji«. Kakor v vseh dosedanjih tekmovaljih tako tudi v tem našem poslednjem tekmovalju je prišla do izraza visoka stopnja politične zrelosti in domovinske ljubezni primorskega ljudstva do naše demokratične svobodne Titove Jugoslavije. Trimesečno tekmovalje za priključitev je bilo ponoven dokaz silne odločnosti našega ljudstva ter visoke stopnje njegove državljanske zavesti.

Seveda o tekmovalju ne bi mogli govoriti, če ne bi bili za to podani gotovi pogoji, ki jih predstavlja ljudska oblast. Obnem to pomeni, da se naše ljudstvo zaveda, da ima oblast v svojih rokah, to pravi, da mora aktivno uresničevati vse naloge, da to svojo oblast utrdi, kakor na gospodarskem, tako tudi na političnem, na kulturnem in na vseh ostalih

ni vse. Ključ domovine se je odzvalo tudi vse delovno in pošteno ljudstvo, frontaši, žene, mladina in celo naši najmlajši — pionirji.

Ni slučajno, da smo si v tem tekmovalju zadali cilje, da smo si postavili načrte, kar je obnem že pomenilo, da bomo v tekmovalju uspeli, da bomo načrte in svoje naloge izvršili, ker sicer ne bi poznali volje in odločnosti našega človeka.

Primorsko ljudstvo je pač tako, kakršno mora biti. S svojimi žilavimi pestmi, s svojo neustrašenostjo, s prezirom do smrti si je naše ljudstvo priborilo oblast in s svojim pridnim delom in vztrajnostjo ter tekmovaljem pa bo obnovilo in zgradilo novo Tako si hoče utrditi svojo oblast, kajti zaveda se, da je ljudska oblast temelj ljudskega blagostanja in kakor so se v borbi izkristalizirali heroji, tako v tekmovalju raste-

stotisoče lir. Končen obračun pa bo dokazal, da je uspeh tekmovalja dosti večji, namreč da je vrednost udarniškega dela zrasla v milijone.

Mislím, da ne bomo izdali nikake tajnosti, če povemo, da je še pred tedni bilo izvršenega udarniškega dela v vrednosti nad 45 milijonov lir. Če bi hoteli ta uspeh razčleniti, tedaj bi morali pojasniti, da je bil temelj vsemu tekmovalju načrt, ki so ga izdelale razne obnovitvene zadruge, tehnične baze, okrajni Narodno-osvobodilni odbori, na vaseh pa odbori osvobodilne fronte, ki so zajamčili, da bo načrt uspel in da bo delo opravljeno. Menda ni človeka, ki danes ne bi vedel, da vodi tekmovalje Osvobodilna fronta, ker je pač edina zmožna, da tekmovalje uresniči in to z uspehom. Imamo že nebroj dokazov o veličini in odločnosti naše Osvobodilne fronte in zato ni čuda, da ji ljudstvo zaupa, kajti kakor je Osvobodilna fronta uspela zakativizirati najširše ljudske množice v narodno osvobodilni borbi, prav tako je znala s svojimi izkustvi iz preteklosti razgibati in navdušiti ljudske množice za obnovo osvobodene domovine.

Vse naše delovanje, vsak naš gib in vsak naš utrip je obnem utrip močne in nad vse velike Titove republike, kar tudi hočemo na vsakem našem koraku in pri vsakem najmanjšem delu tudi dokazati. Tovarš Kidrič je nedavno povedal, da je predpogoj za izboljšanje državnega gospodarstva in boljše bodočnosti narodov Jugoslavije elektrifikacija in industrializacija. Če to velja za jugoslovanske narode, potem velja prav gotovo isto tudi za nas, ker nismo nič drugega, kakor eden izmed jugoslovanskih narodov. Tako se na primer danes grgarski okraj pripravlja na elektrifikacijo 15 vasi v svojem okolišu. S tekmovalnim poletom je ljudstvo že pristopilo k uresničevanju tega velikega načrta. Sklenilo so, da bodo pripravili 2000 kub. metrov drv, ki jih bodo prodali, da bodo tako nabrali potreben denar za nabavo materiala, ki je potreben pri elektrifikaciji. Vsa ostala dela pa bodo izvršili udarniško in prostovoljno. Prav tako bodo brezplačno pripravili potrebne električne drogeve. K delu so pristopili s polnim razumevanjem in tam so se pokazali že prvi večji uspehi. Tako si najbolj požgnani in porušeni predeli Slovenskega Primorja ustvarjajo predpogoje za boljšo bodočnost in to s svojim znojem in s svojim lastnim delom.

Vipavski okraj si je v tekmovalju ravnatko zadal naloge, da bo elektrifi-

Nov kmečki dom v Črnem vrhu je posledica odločne in silne volje našega ljudstva in njegovega plemenitega tekmovalja

poljih. Imamo neizpodbitne dokaze, da je ljudstvo pravilno domelo kakšne dolžnosti ima državljani novega sveta in nomen ljudske države. Iz osvobodilne borbe vstala svobodna Primorska tvori s svojim ljudstvom in s svojo ljudsko oblastjo neločljivo celoto, kar bi lahko z drugimi besedami označili, da je ljudska oblast izšla iz ljudstva in da je ljudstvo tisto, ki tvori ljudsko oblast.

Po tako strašni in težki vojni smo kot zapuščino dobili pregaženo in opustošeno domovino, ki je ni bilo mogoče obnoviti in postaviti v normalno stanje v nekaj dneh, niti v nekaj mesecih. To nam je bilo zelo jasno. Toda še bolj nam je bilo jasno, da moramo k obnovi pristopiti čimprej in da pri tem delu ne smemo uporabljati starih metod, niti starega načina dela. In tako je prešlo v našo kri izkustvo, da le s plemenitim tekmovaljem, kjer svojih sil ne bo štedil niti poedinec, niti skupnost, bomo zmogli silno naloge, katera nas čaka, namreč, da bomo izruševili in iz pepela dvignili naše domove in zgradili sebi in našim zanamcem srečnejšo bodočnost. Nad vse vidni so rezultati Titovega trimesečnega tekmovalja, ko je bilo s silnim poletom obnovljenih 1492 poslopj, ko je bilo popravljenih veliko cest, mostov,

jo in se pojavljajo novi in novi udarniki. Naša domovina je srečna, ker ima tako ljudstvo, katero spada med najnaprednejše na svetu. Vsak, kdor je bil resničen prijatelj ljudstva, se temu tekmovalju ni odrekal. Če si član ljudstva, če so ti pri srcu ljudske koristi, tedaj tudi veš, kaj je ljudstvu prav, kaj ljudstvo potrebuje, kajti določno se zaveš, da si tudi sam

Ne ustrašimo se prav nobenih naporov

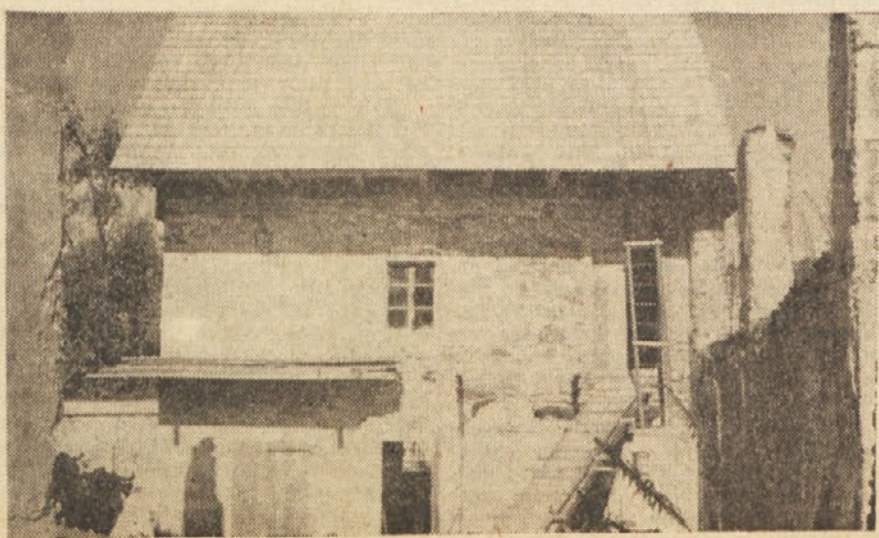
sicer le droben člen, toda člen, ki veže ljudstvo v eno samo, nepremagljivo in jednolito vez.

S svojo borbo smo dokazali in z vsem dosedanjim življenjem ravnatko, da smo napredni, da hočemo naprej in kot taki vemo, da ne zadostujejo samo besede, temveč pred vsem dejanja. Če govorimo o boljši in srečnejši bodočnosti, tedaj se razume samo po sebi, da imamo v mislih naše gospodarstvo. Kot predpogoj naše bodočnosti si moramo zgraditi trdno materialno podlago in to je najnaprednejše gospodarstvo, katerega pa moramo zgraditi ne v dvajsetih ali petnajstih letih, temveč mnogo, mnogo preje. Svoboda in neodvisnost narodov ne more temeljiti samo na bojnem junaštvu. Ljudstvo, ki si je s svobodo priborilo neodvisnost, mora stremeti za tem, da svojo neodvisnost utrdi in nadalje razvija na trdni in zdravi ljudski gospodarski podlagi. Staro je treba nadomestiti z novim, zastarelo z naprednim. Zastareli način dela je treba nadomestiti ravnatko z novim in to smo že pričeli izvajati in uresničevati s tekmovaljem. Najboljši primer ljudskega razumevanja in udarniškega dela so številne delovne brigade in delovne skupine, ki so opravile v tem tekmovalju nad vse veličastno naloge in podarile domovini tisoče, desetisoče in

ciral 16 vasi, ki so bile za časa fašističnega režima zapostavljene iz enega samega razloga, ker niso nudile fašistom nikakega posebnega dohodka. Vaščani so se obvezali, da bodo vse delo, ki je po-

Gradimo tudi mostove

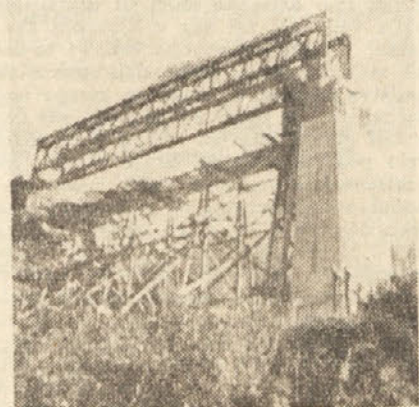

V Godovčju rastejo novi domovi še lepši in še bolj prostrani kot nekdanji

Povsod gradimo boljše ceste

trebno za elektrifikacijo vasi, izvršili na kolektivnem udarniški način. Kmetje so naleteli na polno razumevanje pri delavcih in tako so električarji po vzgledu vaščanov sklenili, da bodo napeljavo izvršili brezplačno. Tako bodo stroški elektrifikacije obsegali le neobhodno potreben električni material. Ze pred tedni se je delo pričelo, izkopale so se iame,

Železniški most med Grahovim in Koritnico v delu

pripravljali so se drogevi, ki bodo pripeljali v nekoč zapuščene vasi električno energijo, svetlobo in boljše razpoloženje. Vipavski okraj je v nekaterih točkah celotnega načrta že prekorščil zadane naloge. To je samo ponoven dokaz, da uspehi dela rastejo iz zavesti, velike delavnosti in domovinske ljubezni primorskega ljudstva, ki se pripravlja z delom in z uspehi na priključitev k svoji materi Titovi Jugoslaviji.

Če te pot zanese v različne dele naše Primorske, opaziš, da imamo še porušene hiše in da še delo ni dovršeno. Vendar je grgarski okraj v novem tekmovalju zabeležil uspeh, popolnoma in deloma je obnovil v tekmovalju za priključitev okrog 50 kmečkih domov.

In če pogledamo, kako delajo drugi okraji, potem moramo ugotoviti, da je tekmovalen duh in borbenost, da se naloge izvršijo, prešel v kri in meso. Prav tako kakor delajo v vipavskem okraju, prav tako delajo in tekmujejo tudi v koprskem, v ilirsko-bistriškem, v herpelsko-kozinskem, postojnskem, idrijsko-cerkniškem, grgarskem in tolminskem okraju. To nam je najboljši dokaz, da se je Primorska izoblikovala kot celota, ki na skupen način v bratski vzajemnosti rešuje vprašanje obnove in dvig narodnega gospodarstva. Prebivalci koprškega okraja so pred časom že dosegli znaten uspeh. Popolnoma so obnovili 15 hiš in delno 44, njihove apnenice, katere jim nudijo za obnovo potrebno apno, so producirale nad 100.000 kg apna.

To je le nekaj primerov, kako izvr-

šuje delavno ljudstvo svoje obveze, svoj obračun pa bomo polagali 15. decembra, ko se bo trimesečno tekmovalje »za priključitev« zaključilo. Ze danes smo prepričani, da je Osvobodilna fronta, ki je tekmovalje vodila, zabeležila ponovno zmago, ker drugače biti ne more. Tako nam bo 15. decembra dan ponoven dokaz, da lahko le z Osvobodilno fronto rešujemo vse naloge, katere stojijo danes pred očmi primorskega ljudstva in po vsem kar smo doživeli vemo, da je Osvobodilna fronta tista, ki bo pravilno rešila tudi vse ostale naloge, ki bodo stopile pred nas po 15. decembru, to je ko bomo prešli spet v novo tekmovalje; Na Osvobodilno fronto gleda primorsko ljudstvo z zaupanjem. Ni čuda. Osvobodilna fronta je izvajala veliko vojaško zmago, ki je postala temelj novemu življenju in prav Osvobodilna fronta nas bo povedla k novim zmagam, kjer si bomo v obnovljeni domovini priključeni veliki federativni ljudski republiki Jugoslaviji kovali skupno z vsemi jugoslovanskimi narodi novo in srečno življenje.

Studeno in Strmica »za priključitev«

Ljudstvo tekmuje za priključitev Primorske k Titovi Jugoslaviji. Na drugi dan zasedanja Ustavodajne skupščine naše LRS so se zbrali vaščani vasi Studeno in Strmica z namenom, da proslavijo s prostovoljnim delom ta veliki zgodovinski dan. Šli so popravljati pot in izdelali 30 m poti, prepeljali 15 voz materiala in 20 voz kamenja. Opravili so 142 delovnih ur, kar znaša 12.400 lir.

Tako in nič drugače odgovarja naše ljudstvo vsem svojim nasprotnikom, ki bi ga hoteli znova zasušiti. Ne! Svoboda, ki jo uživamo, smo si težko priborili, bilo je preveč žrtve, da bi dopustili komur koli omadeževati spomin naših padlih.

Smo in ostanemo vedno borbeni in čuječi!

Z dobro voljo naprej!

Tolminski Lom je mala vasica, a vendar živahna; tako pa jo označuje njena živahna in borbeno mladina. Ni dela na vasi, kjer bi mladina ne prekašala vseh ostalih. Treba pa je poudariti koliko je sodelovala pri obnovi v drugih krajih: tov. Olgica se je udeležila v Lukah, pri graditvi mostu na Prestranku in ravnokar se je povrnila z udarniškega dela v Nemškem Rtu. Z njo pa seveda ostala mladina.

Le s tako dobro voljo bomo čimprej dosegli tiste uspehe, ki bodo doprinesli lep obraz naši novi domovini. In kakšen ponos bo za mladino, ko bo pri tej graditvi toliko njenega doprinosa!

Cestarji iz cerkniškega okraja popravljajo most med Želinom in Cerknem

Železniški most v Grahovem pri Sv. Luciji je dograjen

V torek, dne 3. decembra je bil slavnostno odprt železniški most v Grahovem pri Sv. Luciji.

Pri otvoritvi so bili navzoči načelnik prometnega oddelka železniške direkcije v Ljubljani, šef prometa VU JA, delavci, ki so obnovili most, in vaščani iz Grahovega, Koritnice in Zarakovca. Most sam je bil ves v zelenju in zastavah, vaščani iz Grahovega so postavili še slavaloke. Ob otvoritvi mostu je spregovoril načelnik prometnega oddelka železniške direkcije Ljubljana. Poudaril je besede maršala Tita, kako velike važnosti je obnova prometa.

Most so pričeli graditi pred 4 me-

seci. Da je že dograjen, je velika zaloga delavcev, ki so delali vse nedelje in praznike tudi po 12 ur dnevno. Delo mosta je bilo težavno, ker most ni raven, ampak je grajen v loku. Celoten most je dolg 5 kolon po 30 m, od tega je bilo porušena 3 kolone po 30 m, višina mostu pa je 125 m. Dograjen je bil že v soboto. Prva poskusna lokomotiva je šla preko mostu v torek ob pol 12. uri. Prvi redni osebni vlak je stekel preko obnovljenega mostu v torek ob 3. uri popoldne iz Sv. Lucije na Ljubljano.

Most je velike prometne važnosti, ker veže progo Ljubljana-Jesenice in Ljubljana-Sv. Lucija ter Gorica.

Elektrificirali bomo vso deželo

železnice itd. Veliko je bilo storjenega, vendar še davno nismo mogli reči, da je naša domovina taka, kakor si jo želimo. Kljub velikim uspehom so se še vedno poznale tolike težke rane, ki nam jih je zadala uničujoča fašistična zver in katere nas spominjajo na slavno osvobodilno borbo, katero je izvedlo primorsko ljudstvo s tem, da se je množično odzvalo klicu domovinske ljubezni.

Novo tekmovalje, ki smo ga pričeli po končanem Titovem trimesečnem tekmovalju je postalo tako odraz globoke moralne zavesti primorskega ljudstva, ki hoče priti k svojim materi Titovi Jugoslaviji že z gotovimi gospodarskimi uspehi in ne praznih rok, kar bi pomenilo, da si nismo mi Primorci svesti novega časa in novega življenja, za katerega se je žrtvovalo na desetisoče naših sinov in hčera. Še bolj smo se zagrizli v delo prežeti z neomajno vero, da bomo le z uspehi svojih rok zmogli prebresti vse težave. Izkušnje, katere smo si pridobili, so nas obogatile in nam pomagale, da smo lahko še bolj načrtno zagrabili za delo tam, kjer je bilo najbolj potrebno in najbolj nujno. Lahko rečemo, da se je odzvala vsa Primorska, sleherna vas, sleherni trg in sleherno mesto. Toda to še

S PRVEGA KULTURNO-PROSVETNEGA POSVETOVANJA PROSVETNIH DELAVCEV V AJDOVŠČINI

Naše kulturno prosvetno delo mora imeti za svoj glavni cilj vzgojo najširših ljudskih množic

Odlomki iz pozdrava tajnika PPNOD tov. Franceta Perovška

»Vaša poročila o kulturno prosvetnem delu dokazujejo, da smo na tem polju pri nas na Primorskem že precej napredovali. Naše vasi, mesta in tovarne so se razgibale, skoro dnevno imamo povsod prireditve. Jasno pa je, tovariši prosvetni delavci, da se s to ugotovitvijo ne moremo zadovoljiti, kajti samo dejstvo, da se na kulturno prosvetno polju vršijo razne prireditve, še ni dovolj. Prav vi, ki stojite na čelu našega kulturno prosvetnega dela, morate jasno vedeti, kaj mora prinesiti kulturno prosvetno delo našim množicam, zlasti primorskemu ljudstvu, ki je bilo pod fašizmom brutalno zatirano tudi na kulturno prosvetnem polju, saj nam je znana raznarodovalna politika fašistične Italije.

Vi veste, da imamo v OF zlite v eno samo fronto naše delavce, kmetje in delovno inteligenco, toda razen par primerov niste podrobneje govorili o uspehih vašega dela med posamezniki. Vedeti moramo, kaj je treba dati našim delavcem, posebej se delavski mladini, kmetom, predvsem pa šolski mladini. To sicer ne pomeni, da lahko naše kulturno prosvetno delo razbijemo na razne ločene sekcije, poudariti hočem samo, da moramo pri kulturno prosvetnem delu imeti natančen program, ki bo zadoščal današnji družbeni ureditvi in dejansko prinesel vzgojo med širše plasti našega ljudstva. Tovariši iz Bistriškega okraja je pokazal, da se poleg vsega ostalega kulturno prosvetnega dela še posebni strokovni tečajji prinesli to, da so letošnje delo obnovitvenih zadrug vodili domači — vaški kadri, ki so imeli v obnovi — kot znano — velike uspehe. Ta primer ni osamljen. Pri diskusiji je bilo govora o nekaterih krajevnih odborih oblasti v Istri, koder so tovariši iznesli za pravno nasprotno kot v prvem primeru. Kadri, ki delajo v teh odborih, so dobili od strani naših kulturno prosvetnih delavcev vse premalo podpore, konkretno bi se podpora naših kulturno prosvetnih delavcev morala poznati poleg ostalega v obliki administrativnih večernih tečajev, kateri bi olajšali administrativno upravljanje omenjenih odborov, če zraven pristavimo to, da so v pretežni večini tamkajšnji krajevni odbori oblasti sestavljeni iz politično zavedenih in prekaljenih ljudi, katere je fašistična Italija narodnostno najbolj zatirala.

To pomeni, da mora imeti naše kulturno prosvetno delo za cilj predvsem kot smo že poudarili, vzgojo najširših plasti ljudstva, zato je treba sektor vzgoje dobro osvojiti in je zelo važno, kako delate vi in kako delajo kulturno prosvetni sveti po vaseh.

Naša današnja konferenca mora potegniti zelo jasne račune o kulturno prosvetnem delu pri nas. Mislim, da je treba imeti v prvi vrsti pred očmi besede podpredsednika Zvezne vlade tov. Edvarda Kardelja, ki je pred nekaj dnevi na zasedanju Ustavodajne skupščine LRS v svojem govoru med drugim dejal: »Nikjer ni toliko te gnile vode, o kakršni sem prej govoril, kakor na področju naše kulture. Potrebno je, da vsi naši kulturni delavci do kraja razumejo velike spremembe, ki so nastale in zlasti velike naloge, ki so pred nami.« Kljub nekaterim prejšnjim pozitivnim ugotovitvam moramo vedeti, da je pri nas v šolah še vse polno starih sistemov učenja in vzgoje, da po naših vaseh kulturno prosvetno delo mnogokrat dobiva stare oblike dela, skratka tako v enem kakor v drugem primeru je treba stari sistem odinčiti, ga preči v staro šaro. Naši kulturni delavci pa morajo narediti v sebi dokončni preobrat. Kakšen mora biti ta

preobrat, bolje bi bilo rečeno, kakšen bi že moral biti ta preobrat? Preobrat mora biti tak, da dejansko vsebina dela naše kulture in prosvete — naših kulturno prosvetnih delavcev odgovarja našim sedanjim družbeni ureditvi. To velja čisto jasno za vse naše kulturno prosvetne delavce, ki so v dobi narodno osvobodilne borbe stali precej ob strani. Gre zato, da se zavedamo te korenite družbene preobrazbe v tem smislu, da je v Jugoslaviji zmagala ljudska demokratična revolucija, da je torej ljudstvo nosilec te zmage, kar ima za posledico ljudsko oblast, republiko in v sedanjem času podvojen utrjevanje pridobitev te revolucije (utrjevanje družbene — socialistične sektorja). Na osnovi vsega tega je jasno, da naša sedanja družbena ureditev ni nekaka začasna stvar, temveč je stalna — zacementirana, od nje ne more biti povratka nazaj, temveč samo pot naprej. To je tisto, kar morajo imeti pred očmi naši kulturno prosvetni delavci danes, če hočejo, da bodo široke ljudske množice z njihovim delom zadovoljne.

Prej ste obravnavali to, kakšno je bilo kulturno prosvetno delo v preteklosti in ste ugotovili dvojice: na eni strani smo dejansko imeli na literarnem polju velikane, pri nas v Sloveniji Preserna, Cankarja, Levstika itd., ki so izšli iz ljudstva in svoja dela posvečali ljudstvu in njegovi borbi za zmago nad zatiranjem; na drugi strani pa je vaš današnji glavni referent na tej konferenci zelo podčrtal dejstvo, da je v stari izkoriščevalski družbi v večini imela monopol nad znanostjo in izobrazbo ozka izkoriščevalska klika. Ta izkoriščevalska klika, ki je imela oblast v svojih rokah, je kulturno prosvetno delo na vsakem koraku podpirala svojim izkoriščevalskim ciljem, bala se je tega, da bi široke ljudske množice postale izobražene, hotela je imeti množico zaostala. Povsem drugačna pa je situacija danes. Ljudske množice imajo oblast v svojih rokah, zato je jasno, da se je tudi vloga kulturno prosvetnega dela v temeljih izpremenila, da se je na osnovi tega v temeljih izpremenil odnos oblasti do kulturno prosvetnega dela. Če torej vemo, da je danes naša ljudska oblast instrument vseljenske OF, potem je čisto jasno, da mora naše kulturno prosvetno delo imeti do potankosti takšno smer, kakršno daje naša OF. Zaostal, ljudski oblasti sovražen človek bi dejal, da je v tej trditvi nekaj protislovja; da ne moremo danes reči, da se mora kultura in prosveta, naša znanost podrediti današnji oblasti — ljudstvu, če že obsojamo monopol režima nad znanostjo in prosveto v preteklosti. Odgovor na to je že dan, zraven bi pa še pripomnil to, da tako govorijo tisti, ki so bili pred vojno in med vojno najzvestejši hlapci fašistov, tisti, kateri so študentom v šoli grozili, da jih ovadijo, če ne izpolnijo višjega ukaza in ne pozdravijo »s fašističnim pozdravom« itd.

Tov. Kardelj je v svojem govoru na zasedanju Ustavodajne skupščine dejal o nalogah naše kulture in prosvete — znanosti — naslednje: »...treba je prezačiti naše znanstvene kabinete, povezati znanost s produkcijo, z ljudstvom, prenesti težišče na tiste panoge znanosti, od katerih je odvisen uspeh naše glavne bitke, t. j. bitke v produkciji.« Mislim, tovariši, da moramo prav na tej konferenci ugotoviti, da so pri nas naše šole, razni študijski krožki itd. večkrat precej odtrgani od tega. Zato mislim, da ne bo napak, če na tem mestu podam nekaj misli o našem gospodarstvu. Na prvem

zasedanju Ustavodajne skupščine LRS je bil pri gospodarstvu dan glavni poudarek industrializaciji in elektrifikaciji države, zato je tudi predviden velik del investicij za te namene, manj za lažjo industrijo itd. Saj vemo, da bo naša država utrčila svojo politično neodvisnost prav s tem, da se dokončno gospodarsko udrži, da postane gospodarsko popolnoma neodvisna. Če pa primerjamo, da je bila Jugoslavija pred vojno v pogledu industrije precej zaostala dežela, je jasno, da se ne smemo zadovoljiti s tem, da se upostavi predvojni nivo proizvodnje. Ni nobenega dvoma, da je danes v Jugoslaviji ogromno uspehov na polju obnove, da so narodi Jugoslavije pod Titovim vodstvom v ogromni večini spravili proizvodnjo na predvojni višino, da so delavci v mnogih primerih že daleko prekorčili predvojni nivo proizvodnje. Toda, jugoslovanska vlada pod Titovim vodstvom je jasno povedala ljudskim množicam, da to še ni dovolj, da je treba iti naprej in glejte, zakaj pride sedaj najprej na dnevni red industrializacija, zakaj se vsa dosedanja proizvodnja in vse te velike gradnje podreajo splošnemu državnemu načrtu. Vemo, da je bilo gospodarstvo v stari Jugoslaviji anarhično, zato, ker so bili lastniki raznih industrijskih podjetij, rudnikov itd. tuji, v ostalem domači kapitalisti, ki je vsak za sebe imel načrt, toda ta posebni načrt je bil načrt izkoriščanja delavskega razreda kot delovne sile in pa naravnega bogastva Jugoslavije.

Pri svojem delu bomo poskušali iskati nove oblike dela in dvigati nove kadre

Prosvetno posvetovanje nam je prineslo celo vrsto zdravih misli. Saj je bilo posvetovanje sklicano s tem namenom, da poveže vse kulturno prosvetno delovanje v eno samo smer, to se pravi, v prevzgojo najširših plasti primorskega ljudstva. Tovariši, ki je diskural o ljudski prosveti, je zabeležil kot smoter dve smeri, in sicer kulturno-prosvetno izživljanje kot eno, polno razumevanje družbenega stanja, njegovega razvoja in gospodarskih nalog kot drugo. Kot glavno načelo velja, da se morajo v kulturno-prosvetno delo vključiti najširše plasti delovnega ljudstva, ki bodo na ta način, da si osvojijo čim več znanja, dosegle popolno razumevanje za delo.

Če govorimo o šolstvu, moramo zabeležiti osnovno ugotovitev, da na Primorskem primanjkuje domačih učiteljskih kadrov, kar pa je le posledica in to kričča posledica fašizma, ki je na naših tleh skozi 25 let načrtno in organizirano vršil podlo raznarodovalno delo. Šola je namreč temeljni organ, ki vzgaja naše najmlajše v nove ljudi. Našo šolo bomo lahko ocenili samo potem, koliko novih, zavestnih in delavnih državljanov nam bo v prihodnosti dala, z eno besedo: šola bomo ocenili po kriteriju, kakšen bo naš novi naraščaj. Jasno je, da če se zavedamo tega velikega pomena, da bomo šolskemu vprašanju, vprašanju naših najmlajših — pionirjev, posvečali vso svojo pažnjo. Ljudje, ki imajo opravka z našim zakladom — z našimi otroci, morajo temeljito poznati okolje, v katerem naš pionir živi in se izživlja, njegovo socialno stanje, sposobnost in usmeritvi njegovo življenje takoj v začetku v to, da bo družba s tem mladim človekom sprejela novega in delovnega državljana medse. Tako nas je naša diskusija vodila v vse ostale panoge kulturno-prosvetnega življenja, kjer se je govorilo predvsem o tem, kako bomo usposobili naše ljudi, da bodo postali mojstri svojega dela, oblikovalci prave kulture in res ljudske prosvete.

V ta namen se morajo organizirati razni tečajji, letišče šole, kjer se bo ljudstvo množično izobraževalo, da bo tako lahko nadomestilo sušo, katere krivce ostane fašizem, česar ne smemo nikoli pozabiti. Obsojiti moramo nevaren pojav popačevanja ljudsko-prosvetnega dela, kjer prihaja do izraza predvsem hinjeva kultura in uživaški ples. Sedaj, ko smo si na jasnem zaradi tega, moramo z vso resnostjo preprečiti, da bi se uveljavila ta vrsta kulture pri nas na Primorskem. Taka nezdrava kultura je nezaželjena, vendar jo skušajo ljudje upoštevati za masko, da bi se naprej vršili svoje razdiralno delo, ker jim pač ne ugađa, da je ljudstvo vzelo oblast v svoje roke in tako energično opravilo s svojimi izkoriščevalci. To je njihova zadnja bilka, za katero se opriema, ker pač vedo, da je kultura in prosveta eden izmed važnih faktorjev pri prevzgoji in vzgoji našega človeka. Toda če oni to vedo, vemo mi še toliko bolj in bodo vedeli vsi naši napori, da bomo znali to temeljito preprečiti. Potem je še drugi faktor, katerega moramo na vsak način ožigosati. S tem mislimo protiljudsko duhovščino, ki izrablja verski moment samo za to, da bi vnesla med naše ljudi duha neborbenosti, popustljivosti, nezdrava načela kar se tiče življenja in razvoja, in trdno brani miselnost malomeščanstva. Marsikje je prišlo to že do izraza, toda našlo nas ni neprimernost. Z vsemi sredstvi si bomo zagotovili, da bo kultura in prosveta naša pravo pot, namreč da ne bo postala sama sobi namen, temveč da bo vzgajala, da bo krepila in svežila vse zdrave, duhovne sposobnosti našega naroda, katere so potrebne, da si novo življenje utrdimo in da ga bomo znali z razumom braniti povsod in pred vsakomur.

Naj delamo kar koli, naj pripravljamo načrte za bodoče življenje, vendar nikoli ne smemo pozabiti na najvažnejši faktor, ki potrebuje največ pozornosti, in to je naša mladina. Tudi o mladinski organizaciji je bilo marsikaj dobrega na tem sestanku rečeno. Zastopnik mladine energično zahteva, da se nudi mladini

Ali sme biti naš kulturno prosvetni delavec pri svojem delu od teh stvari odtrgan? V nobenem primeru se to ne sme dogajati. V šolah morajo naši učitelji in profesorji dejansko vzbuditi zanimanje naše mladine za politično ekonomijo, za tehniko sploh itd., kajti nova industrija bo potrebovala ogromno dobrih, narodu zvestih kadrov. Ti kadri bodo morali znati upravljati velika podjetja. Ob zaključku prve petletke SZ je generalističen Stalin med drugim dejal: »...osvojitve novih podjetij in nove tehnike je neprimerno težavnejša, kakor pa obratovanje starih in prenovljenih tvornic, katerih tehnika je že osvojena. Ona zahteva več časa zato, da bi se povečala kvalifikacija delavcev in inženirsko tehničnega personala, in zato, da bi se delavci, inženirji in tehnični privravniki delu s polnim izkoriščanjem nove tehnike.« Te izkušnje bratske SZ se moramo posluževati že sedaj, že sedaj moramo misliti na nove kadre za našo povečano industrijo. To pa pomeni, da se naši profesorji, inženirji in znanstveniki sploh ne smejo zadovoljiti s starim znanjem, kajti znanost je zlasti v letih vojne naredila ogromen korak naprej, predvsem na polju tehnike, koder ima SZ eno izmed prvih mest. Zato morajo naši profesorji in vzgojitelji sploh prešturirati razvoj SZ, med drugim tudi na znanstvenem polju in to ne samo v zadnjih letih, temveč tudi v letih pred vojno. Torej, gre tukaj za nek pogoj, kateri se postavlja pred naše strokovnjake, če hočejo imeti za vest, da so danes strokovnjaki in da kot taki morejo dajati to mlajšim kadrom.

Mladino moramo vzgojiti tako, da bomo dobili močan kader strokovnjakov, ki bo sposoben izgraditi ne samo porušeno domovino, temveč tudi življenje sebi in svojim potomcem. S tako perspektivo nam ne bo težko izvrševati vse naloge, da mladini v kulturno-prosvetnem pogledu nudimo prav vse, da bo dobila res čut za skupnost in za skupne interese vsega ljudstva. Tovariši, ki je zastopal žene, je nazorno pokazala, da je ena glavnih pridobitev osvobodilne fronte, ki so jo dosegle žene Slovenskega Primorja, njih enakopravnost, da se lahko izživljajo politično, kakor tudi kulturno-prosvetno. Opaziti je, da so polne ognja od ustvarjanja in se zato ne smemo čuditi, da so hotele v raznih primerih same ustvarjati in da se je zgodilo celo to, da so igrale na svojih prireditvah moške vloge. Vse to pomeni, da smo se premočno zanimali za kulturno-prosvetno delo naših žensk, da smo izpustili iz vida ogromno vlogo, ki jo dandanes lahko odigra žena. 25 let so hrepenele po kulturnem udejstvovanju in med njimi se najdejo tudi take, da se jim je ta polet že zadušil. Zato morajo naši prosvetni delavci posvečati čim več pažnje ženam in jih razumeti, da so bile do sedaj vane le domači zidovi in da se je njihova energija izživljala samo v fizičnem delu, vse drugo pa je bilo zamorjeno. Treba jih je aktivizirati v dramatskih in čitalniških krožkih in naj ne bo nobene vasi, kjer ne bi bile v kulturno-prosvetnem delu vključene tudi žene. Žena je tudi tista, katere lahko vpliva na svoje otroke, in če hočemo, da si zagotovimo mladino, si moramo zagotoviti tudi žene.

Protiljudski elementi sijajo razumevajo, kako lahko ravno preko mater vplivajo na otroke in so to tudi izkoriščali. Organizacija AFZ je potrebna vse pažnje, kajti pomislimo samo na narodno osvobodilno borbo, v kateri je prav naša žena s svojo organizacijo odigrala sila veliko vlogo. Celotno aktivisti sami, kakor vse ostale organizacije in prosvetni aktivisti, so dolžni, da z organizacijo AFZ na vasi vedno računajo.

O sindikalni prosveti smo slišali dokaj zanimive reči. Razčistiti se mora vprašanje kulturno-prosvetnega udejstvovanja našega delavstva, ki je igralo povsod in posebno sedaj pri izgradnji narodnega gospodarstva odločujočo vlogo. Povsod opažamo veliko željo našega delavstva, da bi si prisvojilo čim več znanja, da bi čim višje dvignilo lastno kulturno raven. Dejstvo je, da delavstvo ni voljno sprejeti vsega, kar se mu nudi pod firmo kulturnih dobrin, kar pomeni, da ima delavstvo svoj čisto poseben odnos, čisto določene zahteve do kulture in prosvete. Kot najvažnejše dejstvo pa moramo omeniti, da tem njegovim zahtevam ni bilo ugodeno. Iz vseh teh ugotovitev si lahko ustvarimo bodoče naloge, ki jih zahteva sindikalna prosveta, in te naloge so: v čim krajšem času usposobiti delavstvo, da bo kos velikim nalogam, ki jih terja naš čas in nenehno prav s kulturo in prosveto krepiti njihovo borbenost, da se bodo jasno zavedali ciljev delavskega razreda in z njimi vred ciljev vsega delovnega ljudstva.

Nato je bilo govora o glasbi. Primorsko ljudstvo je prav za prav ljudstvo sonca in pesmi, zato ne bo težko po-

živiti delo v pevskih zborih, ki se številčno množijo iz dneva v dan, le da to zahteva discipline in dobre organizacije ter kader novih pevovodij. Pevski programi morajo zadostiti potrebam novega časa, da bo pesem dvigala posameznika kakor množico, krepila voljo do dela in veselje do življenja. Ne smemo pa pozabiti na kvaliteto petja in glasbe, da na ta način zagotovimo tej kulturno-prosvetni panogi pravi razvoji in umetniško višino. Delo na tem polju naj poteka tako, da bo šlo skladno z vsem ostalim delom brez motenj in časovnih krizank, tekoče in sistematično.

Ko se je izneslo vprašanje naše dramatične, je tovarišica, ki je diskurala, ugotovila, da se tudi na tem polju pozna trpka doba tujega suženjstva. Mi bi hoteli, da se dramsko življenje čim bolj dvigne. Odrska igra ne sme ostati utegnena, dobiti mora širok razmah po vseh organizacijah, skratka, v vseh vaseh in v vsej vasi. Ne smemo ostati pri dosedanjih uspehih, temveč moramo delo čim bolj pospeševati. Res, da nam primanjkuje marsičesa, dovolj, odrov itd. Toda ne manjka nam veselja do igre, zato posegajmo po partizanski literaturi, ker bo predvsem borbeno literatura lahko s svojo načelnostjo vzgajala nove ljudi, nov čas nam bo pa prinesel novega materiala, tako da bo vsem zadoščeno. Ugotoviti moramo, da namreč stare igre, ki temeljijo predvsem na uživaštvu in na nezdravih družbenih odnosih, ljudstva ne morejo vzgajati in mu ne morejo tudi ničesar zdravega nuditi.

Naša naloga je, da zainteresiramo čim širše plasti ljudstva za odrsko umetnost. Na podlagi plemenitega tekmovanja v okviru krajevnih prosvetnih svetov in nadalje v obliki okrajnih in okrožnih tekmovanj. Nevoščljivost seveda ne sme tukaj najti mesta in izključiti moramo vsako kvarno medsebojno mržnjo. Igralskim kadrom bomo v tečajih nudili najosnovnejše pojme o igranju, režiranju, maskiranju itd.

Vprašanje knjižnic je zadobilo nadvse važen pomen. Po vaseh se ustvarjajo nove knjižnice. V večjih krajih, trgih in mestih so sindikalne organizacije predre led, tako da danes lahko govorimo o knjižnicah in to po vsem Slovenskem Primorju. Slovenska progresivna knjižnica je našla v teh knjižnicah primerno mesto, vse pa, kar je neokusnega, zastarelega, gnilega in osladnega, pa mora izginiti, kakor je izginil iz naroda duh hlapčevstva in iz vsake knjižnice mora dihati nova misel in ta je, da postajamo gospodarji svojega življenja.

Za razumevanje zunanjih, kakor notranjih političnih dogodkov se moramo ozreti na vprašanje tiska, kakor na eno izmed najvažnejših in najodločilnejših vprašanj. S tem, da je tisk prešel v last ljudstva samega, je postal glasnik njegovih hotenj in njegove problematike. Slediti moramo načelu, da je ljudje, ki bodo oboroženi z duhom Marxa, Engelsa, Lenina in Stalina, z duhom naše Partije, da je taki ljudje bodo lahko ubranili in utrjevali vsak dan več in vsak dan bolj svojo ljudsko oblast, ki je končno garant, da bo vse kulturno-prosvetno delo res ljudstvu v prid, ker ga bo vzgajalo v pravih odnosih do družbe, do države in do ostalega sveta. Poleg vseh ostalih dobrin si je za narodno osvobodilno borbo ljudstvo priborilo ne samo šolo, ne samo posamezne ustanove, temveč vse, prav vse. Tako so postali Stenčani na vasi, dopisi našim časopisom, naš radio — naši. To nam daje prepričljiv dokaz, da je od nas samih odvisno, kako bomo s temi stvarmi ravnali.

In končno je bilo govorjeno o fizikuri kot o pogozju, da ustvarimo ne samo duševno zdrav rod, temveč tudi telesno krepko armado delavnega ljudstva, ki bo znalo razvijati pri delu vse svoje sposobnosti in ki bo sposobno braniti največje dobro, ki lo imamo, in to je — svobodo. Tovariši, ki je obdeloval to panogo, je pokazal, da je to tudi plemenita tekma, v kateri lahko prevzgojimo široke ljudske množice. Na Primorskem, kjer je 25 let ubijala vsako zdravo misel fašistična črnosrajna tolpa, fizikura ni bila razvita, ali na v kolikor je bila, je služila kot politično raznarodovalno sredstvo. Danes imamo na fizikalnem polju že uspehe in pri teh uspehih se ne smemo ustaviti, temveč z delom nadaljevati in zati s fizikuro predvsem vso mladino, najsi bo delavska, vaška ali študentska, prav tako starejša, kakor tudi naše najmlajše pionirje. Zavreči moramo staro miselnost, da je fizikura samo razvedrilo in nič drugega. Ampak je bistvo naše fizikure zgraditi močnega in zdravega človeka, discipliniranega in plemenitega, ki bo sposoben v svojem življenju le kvalitete tudi dokazati. Fizikalna organizacije bomo utrdili, v vsaki vasi bomo ustanovili fizikalni aktiv in tako se bo lahko kulturno prosvetno delo izpopolnjevalo s fizikalnim. Pri tem svojem delu bomo poskušali iskati nove oblike dela ter dvigati nove kadre. Da bomo to dosegli v čim večji meri, mora fizikura ravno zaradi svojega novega obeležja hoditi roko v roki s prosveto in v tem bo naša moč.

Kulturno prosvetno delo v Pregarijah

V drugi polovici novembra se je pričel v Pregarijah večerni tečaj za odraslo mladino. Mladina Pregarij, ki je v okraju Ilirska Bistrica med prvo v obnovi gospodarstva, noče zaostajati pri kulturno-prosvetnem delu. Večerni tečaj se vrši trikrat tedensko po tri ure in bo trajal do marca 1947. Poučaje se slovenski jezik, računstvo, zgodovina in zemljepis. Mladina kaže veliko zanimanje posebno za slovenski jezik in za zgodovino ter hoče nadomestiti, kar je izgubila med okupacijo.

Ustanovili smo tudi čitalne večere, kjer obravnavamo politične ure in go-

spodarske članke iz naših časopisov. Na čitalnih večerih se zbira staro in mlado in kmalu bo premalo prostora za vse obiskovalce.

Poleg omenjenega pa imamo tudi literarne večere, kjer bo mladina spoznala slovenske pesnike in pisatelje ter njihova dela. Snov črpamo iz naše na novo ustanovljene knjižnice, ki šteje sicer le 120 knjig, a jo bomo v najkrajšem času povečali na 200 knjig.

V dolgih zimskih večerih bomo izpolnili obveze, ki smo si jih zadali v načrtu za trimesečno tekmovanje za priključitev k Jugoslaviji.

Nadaljevanje z 2. strani.

izjave: »Na jugu ni dela za nobenega človeka črne rase, ki stremi za politično enakopravnostjo.« Taki so zdravniki, ki bi radi zdravili zdrave ljudi.

Kaj čuda, če si je drznil zastopnik tiste oficijelne Grčije, ki se ne bori prvo leto proti Grkom, ki je skupaj s Španijo nosilka nürnberških tradicij, obdolžiti delegate herojske Jugoslavije »hillerjevke terminologije«.

Pred vojno je zasedal v Luxemburški palači francoski senat. Vsi pariški kupletisti so se posmehovali matuzalemskim senatorjem, ki so se bali napredka bolj kakor ognja. Toda senatorji so bili lihi, Grki, Avstranci in Novozelandci pa so zelo govorili. V želji, da bi zavrla delo konference, jim pride prav vse: tako je na primer ena izmed komisij obravnavala vprašanje o mejah med Grčijo in Bolgarijo. Ko je čas za »popravke« minil, je Grk predložil še en »popravek«. Predsednik je smatral to za nezakonito in je zaključil sejo. Novozelandski in njegovi somišljeniki pa so se pri priči spremenili v »punlarje«. Zabeležili so zasedati brez predsednika. Vse to bi bilo smešno, če bi ne bilo povezano z usodo milijonov in milijonov poštenih ljudi.

Proti avstralski mrzlici, ki seveda ni napadla samo Avstralece, je zdravilo, če ne uničijo, pa vsaj bolezen blažijo, namreč jarnost. Ne čudim se, da so Angleži večkrat predlagali, naj bi zastopnike tiska odstranili iz dvorane, kjer delajo komisije ali podkomisije. So stvari, ki se boje javnosti. Delegati Sovjetske zveze so neomajno vztrajali in vztrajajo na polni javnosti — oni nimajo kaj skrivati, oni ne delajo samo za blaginjo našega ljudstva, temveč tudi za blaginjo drugih narodov. Na tej konferenci se bore za mir, kakor se je borilo za mir naše ljudstvo skozi štiri leta velikega gorja in velikega ponosa. Borili smo se odrlito — ves svet je videl, da se ne izogibljemo bitkam. Odkrito se borimo za mir in z nami gredo vsi narodi, ki zdaj, ko so se otresli fašizma in osvobodili iz inozemstva suženjstva, grade svoj dom, dom zase, ne pa za ameriške

petrolejske magnate, ne za angleške guvernerje, ne za avstralske skrbnike.

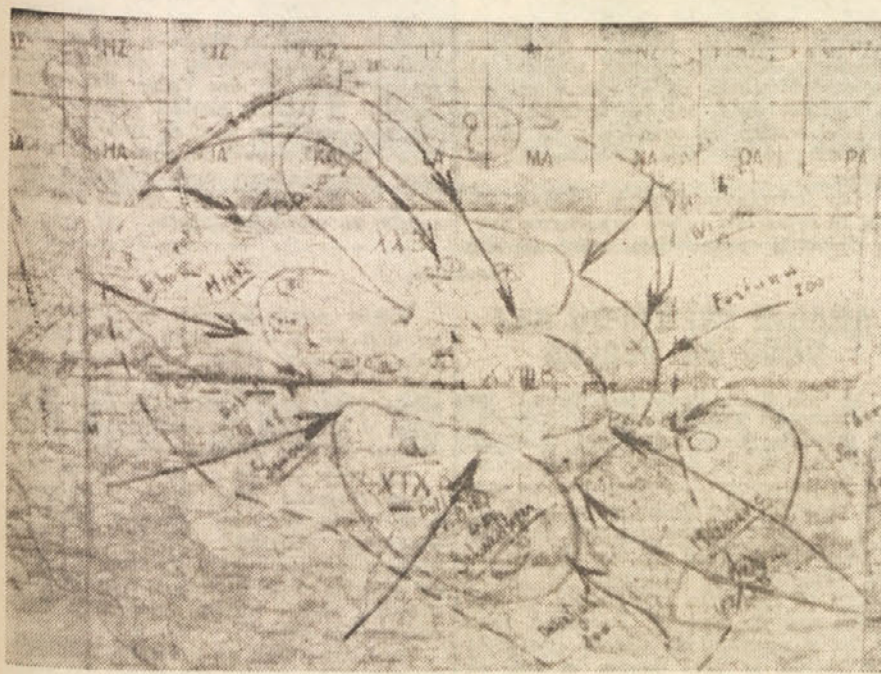
Pariška konferenca s težavo premaga jarko in »jeze«, ki jih razpostavljajo razni delegati. Malo je bilo še storjenega v pogledu izdelave mirovnihih pogodb. O Avstralcih bo treba še večkrat govoriti. Toda storjeno je bilo veliko in koristno delo: ves svet zdaj ve, kdo v resnici hrepeni po miru. Šlisl sem, kako so v zakotnih vaseh Francije, kjer razvaline mostov in hiš, grobovi ustranjenih vsako uro spominjajo na prestano tragedijo, kmetje pri čitanju časopisov govorili: »Rusi se bore tudi na konferenci za nas.« Teh kmetov niso mogli preslepiti lažni članki drugih novinarjev: zdaj so se vsi naučili čitati časopise. Naučili so se razumeti razne Avstralske. Razumejo tudi druge; razumejo, da kadar govorijo sovjetski ljudje o miru, ne štejejo dolarjev in centov, ne streme za tem, da bi zaslužili druge narode, ne ponavljajo kratko in malo na pamet naučenih besed, temveč hočejo mir in znajo boriti se zanj.

(»Izvestija«, 25. sept. 1946.)

Motil pa bi se vsak, kdor bi mislil, da tudi naši domači sovražniki, ki pod raznimi krinkami skušajo napadati našo ljudsko oblast in slabiti naše gospodarstvo, niso samo zadnje lutke mednarodnega imperializma, ki samo čakajo na ukaze iz tujine. Ti naši sovražniki niso nič bolj smešni od avstralskega delegata, o katerem govori Ilja Ehrenburg, samo da so še bolj podli in umazani, zato ker z izrabljanjem najbolj ostudnih laži skušajo ovirati velikanski razvoj ljudi v svoji domači domovini, izvršujoč skrbno in vestno naročila sovražnikov delovnega ljudstva. Tako spoznanje nam pomaga pri ocenitvi tiste usodine sovražnikov ljudstva, ki na noben način nečesto z ljudstvom, ampak z vsemi silami delajo na to, da bi kot najmanjši v imperialističnem stroju hlapčevsko izvrševali ukaze izkoriščevalcev delovnih ljudi, sovražnikov ljudske svobode angloameriških imperialistov.

Ob tretji obletnici IX. korpusa

Iz borbe v borbo do končne zmage je šel IX. korpus kot bojna pest primorskega ljudstva, kot kladivar svobode

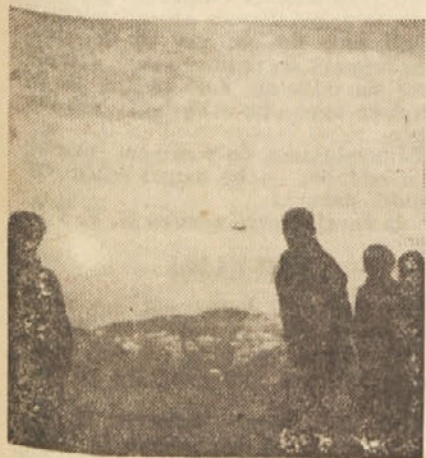
Načrt napada na Črni vrh (1. septembra 1944)

Osvobodilni boj primorskega ljudstva pozna celo vrsto zgodovinskih dni, ki predstavljajo nenehno, strnjeno verigo ljudske borbe za osvoboditev. Od prvih partizanskih čet, ki imajo globoke korenine v protifašističnem borbem razporeju primorskega ljudstva že iz let pred pričetkom nar. osvobodilne borbe pa dalje preko oblikovanja prvih rednih brigad, zavzetja osvobojenih ozemelj pa do tistih veličastnih dni narodno osvobodilne borbe, ko je skorajda vsak na Primorskem bil partizan in borec za svobodo, vsak mladinec kurir, vse ljudstvo pa ena sama prebujena sila, ki si je zapisala za svoje osnovno načelo boj proti fašizmu, boj za svobodo Primorske v Jugoslaviji, ki nosi veličastno ime Goriške fronte, je potem rasla tudi oborožena sila primorskega ljudstva v okviru jugoslovanske narodno osvobodilne armade.

Potem, ko je zamenjal fašističnega italijanskega imperialističnega zaveznika »švabski škorenj«, se je visoka zavest primorskih ljudi samo še stopnjevala. Proti pojačenemu terorju združenih fašistov se je dvignila borbenost primorskih ljudi, ki se je odražala v edinstveni požrtvovalnosti in pripravljenosti, da žrtvujejo vse v borbi za svojo popolno svobodo. V takem okolju so se formirale brigade, nove divizije, v takem okolju se je bil boj za novo življenje pri morskih ljudi in v takem okolju se je rodil tudi heroj primorske borbe IX. korpus, ki brez dvoma predstavlja osrednji simbol organizirane, vsesplošne ljudske borbe proti fašizmu.

Ze nekaj dni pred ustanovitvijo so se začele pomikati brigade primorskih partizanov proti Lokvam, kjer se je res 25. decembra formiral naš IX. korpus. Z imenom IX. korpusa so potem povezane neštete borbe, je povezano silno požrtvovanje ljudi, obenem pa je neločljivo z njim povezano tudi uspešno udrinjanje po fašističnih hordah, ki so kakor stekli po Primorskem, ne da bi jim uspelo razbiti globoko zasidrano borbenost Primorske.

Ce se spomnimo samo zadnjega brezglavega zločina napada v marcu in aprilu 1945, ki so ga izvedle fašistične švabske enice tik pred svojim poginom na partizane in IX. korpus, moremo že v celoti spoznati, kako visoko je primorsko ljudstvo znalo ceniti pomen oborožene borbe proti okupatorju. V teh dneh namreč, je prišlo ponovno do izraza to, kar je Primorska dokazala v Goriški fronti

Švabski avijoni pri bombardiranju Cerklja in Novakov. Cerklje maja 1944.

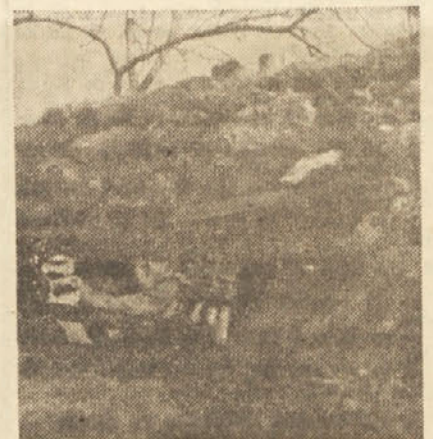
in potem nešteto krat. Vse ljudstvo je namreč vodilo borbo. Vasi okrog Cerklja, Zakriž, Ravne, Zakoje pa na drugo stran Banjska planota in Lokavci ali pa Jagrčice, Sebelje in Vojsko, tam so ljudje v najtežjih dneh bili ena sama uporniška armada borcev, obveščevalcev, ljudi, ki so skrbeli za prehrano in preskrbo, sanitetcevi in saboterjevi proti sovražniku. Mimo postojank skozi roparske horde Nemcev so se za ceno življenja in svobode prebijali kurirji in držali vez med delom IX. korpusa, ki se je umikal proti Gorenjski in med delom ki se je pomikal proti Trnovskemu gozdu. Kdo se ne spomni teh požrtvovalnih ljudi, ki so bili roka in noga naše armade ker so se čutili s svojo armado eno telo in so dobro vedeli, da pomeni življenje njihove armade njihov lastni obstoj in bodočnost.

V teh dneh se je kovalo nekaj, kar sovražnikom ljudstva noče biti razumljivo. Kovala se je prava svoboda delovnih množic, kovala se je bratstvo ljudi, ki v današnjih dneh dobiva že svoje iz-

razite oblike. V teh dneh so ljudje spoznavali, kaj je njihova armada, kaj je njihov IX. korpus. In da so pravilno spoznali dokazuje to, da so matere po Cerkljanskem dajale zadnji kosček kruha od hiše partizanom, da je vsakdo, ki je padel v klešče fašističnih besov, pod zločinskim mučenjem izdihnil prej, kot pa bi znil eno samo besedo, s katero bi utegnil škodovati partizanom. Mokri, premraženi, izmučeni in čisto sestradani borci pa so udrihali po sovražniku in prezirajoč vsak napor rušili fašistične osvajače in jim zadajali udarec za udarcem.

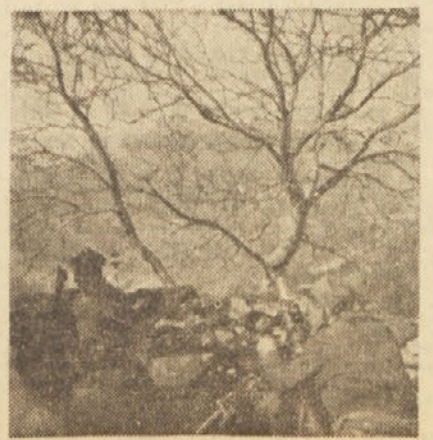
Tako se je porajalo tisto po čemer so primorski ljudje tako dolgo hrepeli, za kar so se tako hrabro borili, porajala se je prava ljudska svoboda. Toda vse to je bilo tesno in nezdružljivo povezano na Primorskem z IX. korpusom, simbolom borbene svobode, členom zmagovalne jugoslovanske armade. Zato je tudi obletnica ustanovitve IX. korpusa, na katero se pripravlja Primorska tudi letos, tako velikega pomena prav za primorske ljudi. Rojstvo IX. korpusa je rojstvo naše armade, je rojstvo zavestne borbe, je rojstvo organizirane vstaje primorskih ljudi.

Seveda samo s takim pogledom na IX. korpus moremo razumeti, kakšen zločin so napravili mednarodni imperialisti nad najpožrtvovalnejšim borcev proti

Po zavzetju sovražnega bunkerja na Trnovem leta 1945.

fašizmu, nad primorskim ljudstvom, ko so mu vsilili namesto njegove armade tuje, takozvane zavezniške armade, ki pa so svoje orožje uporabljale za zaščito fašistov in izdajalcev in začele odkrito podpirati nagnusne ostanke fašizma v enem izmed kosčkov Julijske krajine. Tega jim primorsko ljudstvo nikdar ne bo odpustilo. Kdor ne razume tega ljudstva, oziroma, kdor ga noče razumeti, ko gre to nerazumevanje že tako daleč, da mu jemlje pridobitve iz narodno osvobodilne borbe, ta je zapravljen v oči naših ljudi svetlo ime zaveznika, zapravljen je za vedno, ljudstvo je postalo mrzlo in tuje do njega. Kdor stremi za tem, da ljudstvu vzame njegovo armado, to je storil zločin nad tem ljudstvom, zločin nad sto in stotimi, ki so v mrazu, bedi padali za svobodo svojega ljudstva, storil je zločin nad ljudstvom, ki je žrtvovalo svoje domove, vse svoje imetje za to, da si je v borbi proti svojim sovražnikom ustvarilo svojega zaščitnika, svojo ljudsko armado. Kdor je storil vse to, je v oči naših ljudi krutejši kot večerajšnji fašisti. Toda ljudstvo pred nasiljem ni nikdar klonilo. Moti se, kdor misli, da naši bratje v coni A ne vedo, da bi bilo nemogoče požgati slovenske knjige, da bi bilo ne-

Napad na Trnovo leta 1945.

mogoče zapirati partizane, oropati ljudstvo njegovih domov, če bi bila tam njegova armada, Jugoslovanska armada. Tega se naše ljudstvo dobro zaveda, ker je raslo v borbi skupno s svojo armado in te svoje rasti ne bo nikdar pozabilo. Čimbolj nesramno in podlo bo blatenje sovražnikov ljudske svobode napram Jugoslaviji in njenim organom, tembolj trdna in nerazrušljiva bo zavest v Primorčih, da res raste taka Jugoslavija, za kakršno se je tudi Primorska borila, ta-

Izredno dnevno povelje

Štab IX. korpusa NOV in POJ
Položaj 21. 12. 1944. Štev. 834.

V teh dneh je preteklo eno leto, kar je bil formiran na ozemlju Slovenskega Primorja iz takratne III. operativne cone »Alpske« IX. korpus NOV in POJ, deveti korpus jugoslovanske armade pod vodstvom velikega maršala Tita. Naši borci so v polni zavesti velikih nalog, ki jih je zahteval od njih narod, zlasti pa še do takrat zaslužena Primorska Slovenija, in nalog, ki so si jih zadali sami, v velikem in požrtvovalnem boju vršili svoje poslanstvo osvobo-

Borci Gradnikove brigade na osvobojenem ozemlju pozimi 1944. leta.

diteljev skozi vse leto in tako pred vsem svetom dokazovali, da so edino oni borci za novo, federativno Titovo Jugoslavijo in da so pripravljeni žrtvovati samega sebe za popolno zmago nad fašističnimi okupatorji.

V teku borb, ki so jih uspešno izvedle v teku enega leta naše ednice, je bilo likvidiranih več sovražnih postojank, med katerimi: Črni vrh, Rihemberk, Dornberg, Koritnica, Mohorč, Poljane, Zeleznički, Hotavlje, Gaberč, Prvačina, Razdrto, Plave, Avče, Srednja vas, Ribno, Kamna gorica, Gorje in druge. Bilo je uničene nekaj tisoč metrov železniške proge, porušenih več mostov, med njimi največji pri Avčah v Kanalski dolini, za več mesecev je bila za promet popolnoma onespособljje-

ka Jugoslavija, v kateri ni prostora za sovražniško ljudstvo. Tu, kjer pa imamo našo zaščitnico Jugoslovansko armado, tu pa se samo še pogloblja ljubezen do nje in ljudstvo ponosno ve, da je to njegova armada, da je to ena izmed temeljnih pridobitev narodno osvobodilne borbe, ki ga štiti pred vsemi sovražniki. S to zavestjo bo praznovala Primorska tudi letos obletnico ustanovitve IX. korpusa.

na Baška grapa. Pobitih je bilo čez 8600 sovražnikovih vojakov, ranjenih čez 6500 in ujetih 1033. V vseh teh bojih so naše edince zaplenile veliko količino vojaškega materiala, zlasti velike količine orožja, med drugim: 9 topov, 9 težkih minometov, 29 lahkih minometov, 184 lahkih strojnic, 20 težkih strojnic, 118 brzostrelk, 1391 pušk, čez 200 samokresov in več kamionov municije. Poleg teh ofenzivnih bojev pa so naše edince krepko izdržale in razbile 5 večjih sovražnikovih ofenziv, od katerih je ena trajala 25 dni in se je, kot vse ostale zaključila s popolnim neuspehom za fašističnega okupatorja.

V vseh teh borbah so borci in funkcionarji pokazali svoje veliko vojaško znanje, ki so si ga nabrali tekom enoletnih vojaških izkušenj; borci, da znajo ravnati z orožjem in se boriti, podoficirji in oficirji, da znajo edince voditi in z njimi manevrirati.

Zato izreka štab IX. korpusa NOV in POJ v zvezi z vsemi uspehi, ki so bili doseženi tekom enega leta v boju proti nadmočnemu sovražniku, vsem borcev, podoficirjem, oficirjem in politkomisarjem IX. korpusa

priznanje in pohvalo.

Istočasno pa pozivamo vso vojsko IX. korpusa, da s podvojenimi silami pri poslednjem jurišu sodeluje in tekmuje v sklopu vse NOV in POJ

pri izgonu sovražnika z naše svete zemlje in pri končnem uničenju fašizma. Zato v tem poslednjem trenutku še čvrsteje strnimo naše vrste, še bolj poglobimo svoje vojaško znanje, stopnjujmo borbenost, postanimo

Gradnikova brigada (XXXI. divizija) na Ravnah pri Cerknem v mesecu marcu 1944.

mo popolni mojstri svojega orožja in vložimo svoji vojski vse duševne in telesne sile, da bo zadnji udar popoln.

Dolžnost naših štabov je, da vse borce, ki so se v teku leta junaško zadržali, pa še niso odlikovani, takoj predlagajo za odlikovanje z redom, odnosno z znakom hrabrosti.

Zivela velika in močna NOV in POJ!

Zivel njen veliki komandant maršal tovariš Tito!

Slava padlim junakom!

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Politkomisar:

Viktor Avbelj l. r.

Komandant, polkovnik:

Stane Potočar l. r.

Civilno prebivalstvo beži pred Nemci iz vasi Trnovo, januarja 1945.

Prvi kulturno prosvetni nastop v radiu »Slovensko Primorje«

Pisali smo že o tem, da imamo svojo lastno oddajno postajo. Najbrže pa je že marsikdo sam slišal oddaje naše postaje. Marsikdo pozna klic »Tito Primorska te kliče«. Kako je do tega prišlo? Na zelo enostaven način. Treba je bilo urediti poslopje, znotraj predelati ga, skratka stavba je sprejela svoje notranje lice, aparature so se nanizale v oddelek, da jih je kar lepo pogledati. Notranje lice študija je dobilo končno obliko. Danes predstavlja najmodernejšo dvorano, s težkimi zavesami, ki odgovarja vsem zvočnim potrebam. Študij je bil pred desetimi dnevi dokončan in imenovan po našem narodnem heroju — študij Janka Premrla-Vojka.

Seveda je ogromen pomen oddajne postaje v tem, da se osamosvoji s svojim lastnim programom, da da oddaja svojstven prav primorski pečat, kjer bi prišlo do izraza kulturno-prosvetno delo kakor tudi idejno-vzgojno, za vse naše ljudi.

Oddaje vesti smo že osvojili, mogoče bi želeli, da bi bile še bolj popolne, vendar zahteva ta predpogoji, namreč, točno in redno pošiljanje vesti iz posameznih predelov Julijske krajine.

Kakor pa sem že omenil, se pripravljajo samostojni nastopi, potrebno je, da se razne kulturno-prosvetne ustanove pripravljajo na to. V obliki tekmovanja se bo pokazala zmoglost posameznih skupin, njih kvaliteta in tako bo prav vsakemu pevskemu zboru, recitacijski skupini, prav vsaki kulturno-prosvetni panogi dana možnost, da nastopi pred mikrofonom.

V nedeljo je bil naš prvi nastop. Nastopil je ženski pevski zbor iz Sovodenj, ki je s svojimi izbranimi pesmimi navdušil prav vse, ki so ga poslušali. Kot marsikateri drug zbor se je začel razvijati za časa borbe, pevovodkinja-domačinka tov. Marija Pelicon je znala pritegniti dekleta. Danes predstavlja zbor doživljajočo in za pevsko umetnost občutljivo celoto. Kot zanimivost moramo povedati, da je v zboru devet parov sestr, najmlajša pa šteje šele 15 let. Zbor se tako izpopolnjuje in je, kakor so se lahko poslušalci pričeli, na višini.

Sporod, ki ga je zbor predvajal, je bil povezan z razlago o kulturno-prosvetnem delu na Primorskem, ki je karakterizirala obstoj in zanimanje posebno za pevske zore, ki jih Primorska premore v kar lepem številu. V samem programu so se lepo prepletli partizanski motivi z narodnimi, kar predstavlja verno sliko primorskega človeka, njegovo borbo za svobodo in ljubezen do domovine. Pesmi so bile tipično domače, saj so Vodopivec, Cerar in Pahor primorski ljudje, ki so z rodno grudo tesno spojeni in čutili njeno mehko pravo tako, kot silno narodno zavest in krik stotisoč, ki se prebija iz teme in trpke preteklosti v življenja polno in toplo sedanjost, kjer je možna samo ena pot, pot v svobodo in neodvisnost. Ne more biti drugače, vseslovenski upor in domovinska vojna je mobilizirala ljudstvo, ki je svoje zahteve podkrepilo z dejanji, podčrtalo s krvjo in danes ni čudno, če je naša žilavost, naša borbenost prav tako silna, saj nam je znano, da se dosežejo taki pre-

obrat le z neomajno borbo, da je svoboda prečudna roža, ki raste le iz — gomil.

Pevskemu zboru iz Sovodenj, ki je tako prvi nastopil v Vojkovem študiju je izreklo toplo pohvalo vse ljudstvo, ostali pevski zbori pa se pripravljajo prav tako, da bodo stopili pred mikrofoni in izpopolnili s tem radio-nastope. V plemeniti tekmi med posameznimi zbori se bodo isti še izpopolnjevali, tako da bomo stopili na tako višino, kakršno zaradi požrtvovalnega vežbanja in pravilne izbire zaslužimo. Tako hočemo zabrisati sledove brutalnega fašizma in dati kulturno-prosvetnemu delu močan razmah.

Povratniki iz Francije izjavljajo

Tovariš Koren Janez, doma iz Ajdovščine, se je pred kratkim vrnil iz Francije in pripoveduje:

»Preden smo odšli proti domu, so nam razni ljudje govorili, naj še nikar ne gremo domov, kjer nas razmere urejene in kjer je še težko življenje in ni še vsega na razpolago. Jaz pa sem jim dejal, da ne bom čakal na to in tudi ne verjamem, da je vsemu tako kot oni pripovedujejo. Grem domov, da bom pomagal delati in graditi tako, kot to delajo vsi moji rojaki doma. Saj je to dolžnost slehernega državljanja nove Titove Jugoslavije!«

Tovariš Krapež Anton, doma iz Dolnje Otlice, se je tudi vrnil iz Francije. Tudi njemu so pripovedovali tako kot prejšnjemu.

Rekel je: »Ne bom več delal za francoske kapitaliste, ampak grem domov graditi nov dom in boljše bodočnost našim narodom, ki so se osvobodili s krvavo borbo vsakega hlapčevanja.«

Boga.

FIZKULTURA

TEKMOVANJE ZA ZREN

Mladina Fiz-aktiva nižje gimnazije v Ajdovščini se je v nedeljo 24. novembra zopet udeležila tekmovanja za fizikulturno značko ZREN. To je tretje tekmovanje za mladinski znak, katero so naši mladi tekmovalci tudi to pot častno in prav zadovoljivo izvršili. Preizkusili so svoje mlade sile na ajdovskem športnem telovadišču in sicer v teku na 60 m.

Tekmovanje se je pričelo v prvih popoldanskih urah ob krasnem jesenskem vremenu. Vseh tekmovalcev je nastopilo 76; mladincev 20 in 56 mladink, od katerih je 61 doseglo pozitiven uspeh. Tek je precej oviral od dolgotrajnega deževja spolzko in vlažno tekalnice, kar je bil tudi vzrok, da vsi tekmovalci niso dosegli predpisanih pogojev. Najboljši čas je dosegel med sportno mladino že znani mladinec Dietz Franc, ki je izvršil svojo nalogo v osmih sekundah in tri desetinke. Med mladinkami pa je zopet

prednjačila dijakinja Lemut Marija, ki je dosegla čas 9 sekund in 2 desetinke. Prav tako so tudi vsi ostali tekmovalci dosegli v tej športni panogi prav lepe in razveseljive rezultate. Od tedna do tedna vidimo napredek in sadove njihovega neumornega dela. Vsi se kot eden merijo in vadijo v vseh športnih disciplinah, jačajo svoje mišice in razvijajo svoja mlada telesa. Vzglad naj bodo vsem tistim, ki še danes stojijo ob strani in nočejo razumeti in videti poti, po kateri stopa danes fizikultura v Titovi Jugoslaviji.

Le taka mladina, ki se duševno in telesno razvija, bo jutri kos vsem težavam in bo neustrašeno prešla preko vseh ovir in zaprek, ki se jim bodo stavile v življenju. Armada fizikulturikov naj postane najmočnejša, živa trdnjava v naši svobodni državi, ki bo pripravljena vsaki dan in vsako uro odbiti nasilne napade naših sovražnikov.

VOJSKO PRI IDRIJI — CENTER PRIMORSKEGA PARTIZANSTVA — BODOČI SMUČARSKI CENTER PRIMORSKE

Da bi se čim bolj populariziral smučarski pokret na Primorskem, da bi središče primorskega partizanstva na Vojskem, kjer je bilo ravno v zimskem času najbolj živo, postalo živo tudi v času zime po krasnih terenih, je smučarski odsek Fizikulture Zveze Slovenije odločil, da se bo vršilo v začetku meseca februarja prvenstvo Slovenije v teku na 30 km in v slalomu na smučarskih terenih na Vojskem.

Komisija smučarskega odseka Fizikulture Zveze si je že ogledala terene na licu mesta in skupno z zastopniki fizikulturega društva iz Idrije preučila vse organizacijske možnosti izvedbe te velike smučarske prireditve na Vojskem. Za vse tekmovalce bodo poskrbljena prenočišča na samem terenu, saj bodo

Vojskani radi sprejeli pod streho v svojo zasilno obnovljeno vas vse prijatelje zimskega sporta. Preskrbljeno bo tudi za hrano v času treninga in pa tudi za ostale goste, ki bodo prišli na to veliko smučarsko prireditev Center od koder se bodo vodila vsa pripravljala dela bo v Idriji, kjer bo agilno fizikulturno društvo »Rudar« iz Idrije pomagalo prireditelju fizikulture Zveze Slovenije pri njihovem organizacijskem delu za izvedbo te prireditve.

Mladinci in mladinke iz Primorske!

Pripravimo se za to veliko fizikulturno prireditev, da bomo dostojno manifestirali fizikulturno gibanje in dali pečat smučarskemu sportu, ki mora postati last vseh ljudskih množic.

Poglejmo kaj delamo

Mladina iz Črnega Vrha je sklenila, da bo organizirala 5 dnevni tečaj. Tekom dneva bo hodila na udarniško delo, v večernih urah pa bo obiskovala pouk. Svoj sklep mladina že izvaja.

Okraj Idrija—Cerkno je za pomoč bratski Albaniji dosedaj zbral 395.000 Lir. Primorsko ljudstvo čuti, da bratstvo skovano v slavni domovinski vojni je tesno povežalo usodo hrabrega albanskega naroda z našo usodo, ker bomo oboji storili vse, da ljudsko oblast očuvamo in utrjujemo bolj in bolj.

V vasi Prestranek se je v nedeljo izvršilo prostovoljno udarniško delo, kjer je delalo večje število udarnikov, ki so izvršili za okrog 3000 lir vrednosti različnega dela.

V Kopru so se preteklo nedeljo razvile močne demonstracije proti določbam mirovne konference, ki vsiljujejo krivično »francosko linijo« in bi tako del Istre doživel guvernerjevo »svobodo«. Ogromna množica je zahtevala, da obdrži svojo ljudsko oblast, katero si je s težkimi žrtvami priborila in katere si ne da vzeti.

Po vsej Primorski se je v okviru kampanje za našo napredno slovensko knjigo otvorilo veliko število knjižnic in preko 100 čitalnih krožkov.

V tednu od 15. do 22. novembra je zbralo ljudstvo postojanskega okraja 42.325 lir v 22 vaseh, ustanovah in organizacijah za pomoč Albaniji.

Okraj Grgar je za Albanijo nabral skupno 56.618 lir. Okraj Cerkno pa 20.648 lir.

Po vsej Primorski so na predvečer 29. novembra zagoreli kresovi, vršila se po vseh vaseh slavnostna zborovanja. Tako se je Primorska spominjala II. velevažnega zasedanja AVNOJ-a in proglasitve federativne ljudske republike Jugoslavije — svoje matere.

Delavci, nameščenci, vozniki gozdne uprave Snežnik v Ilirski Bistrici so v tromesečnem tekmovanju za priključitev, dali v obnovitveni sklad 132.000 lir, poleg tega so pripravili v 1260 udarniških urah 250 m³ lesa v vrednosti 50.000 lir.

Osobje Avtopodjetja v Ilirski Bistrici je dosedaj napravilo v tromesečnem tekmovanju za priključitev različnih udarniških del za 39.400 lir vrednosti. Le v skupnem delu je moglo hitrejši procvit in napredek domovine.

V Ilirsko-bistriškem okraju je prebivalstvo nabralo v gotovini in v naravi za 129.000 lir pomoči za hrabro albansko ljudstvo.

Vas Kozjane, ki je bila od fašistov trikrat požgana v narodno osvobodilni borbi in si postavlja s vsemi silami nove domove, je kljub vsemu zbrala 460 lir za Albanijo.

V teku enega meseca je ljudstvo vasi Štjaka popolnoma obnovilo 3 poslopja in delno 5 hiš.

Prebivalstvo vasi Vrtovin je popolnoma obnovilo novo šolo, staro so jim Nemci porušili že leta 1943.

V 35 dneh je Vipavski okraj popolnoma obnovil 5 stanovanjskih hiš in 17 gospodarskih poslopij in 1 šolo. Delno je bilo obnovljenih 44 hiš, 9 gospodarskih poslopij in 1 šola.

V Selu pri Černicah so dobri ljudje. Med drugimi tekmovalnimi deli so popolnoma obnovili poslopje Baučarja Cirila, pomagali in izvedli vsa dela. Prizadeti tovariši je bival 40 mesecev pod tujo streho, vendar ni moral plačevati najemnine.

Pionirji iz Štjaka so si ustanovili lastno knjižnico. Mnogo jim je pripomogel rojak tov. Polde Renar.

pionirsko organizacijo v pogledu proslave novega leta in jim nuditi potrebno pomoč pri organizaciji tekem v eankanju, drsanju, smučanju in drugih igrah. Pregledati možnosti za projektiranje zimsko-sportnih centrov v posameznih okrajih, kjer bi se v bodoče gradili zimsko-sportni domovi.

Ta okvirni koledar dela morajo sprejeti vse smučarske sekcije fizikulture in aktivov v svoj program, ter na osnovi tega razvijati svoje delovanje. Koledar dela in tekmovanja za mesec januar, februar in marec bomo objavili v prihodnji številki »Primorske Borbe«.

Velike smučarske tekme na Primorskem

Mladina si že ogleduje smuči, pripravila različne vezi, maže smučke in se pripravlja na zimsko smučarsko sezono. Današnji pogovor vseh fizikulturikov se suče okoli bodoče zimске sezone, kakšna bo letošnja zima, koliko bo snega, kaj bodo smučarske tekme in smučarske prireditve. Kako bi se tudi mladina ne pogovarjala o tem, saj je enkrat pri nas že zapadel sneg, saj nas sedanje vremenske preliske že opozarjajo na zimo, saj v ozračju že, kakor pravimo, diši po snegu.

Vsa fizikulturna društva, okrožni odbori in smučarski odsek fizikulture Zveze Slovenije pripravljajo načrt zimskih

ŠMARJE PRI KOPRU NAJ BODO ZA VZGLED

Ta vas, ki jo je fašizem nazival trda slovenska vas, je izmed 418 poslopij izgubila med vojno 316 poslopij, druga pa so bila deloma poškodovana. Vas je po požigu izgledala kot en sam kup ruševin. Prebivalci so se vrgli na delo in brez vsake pomoči obnovili deset stanovanjskih hiš. Ko so ustanovili obnovitveno zadruzo, se je v okviru te obnovitve popolnoma 12 poslopij, eno pa deloma. Tehnična baza pa je z udarniškim delom postavila dve baraki za šest družin in eno za šolo. Pri gradnji ene same hiše so prebivalci te vasi napravili za 450.000 lir prostovoljnega dela.

Čprav nimajo še pravega prostora, so že ustanovili prosvetno društvo z nad sto člani. Dvakrat tedensko imajo večerni tečaj, katerega obiskuje 36 tečajnikov, njihova knjižnica šteje 150 knjig, v ŠIAU je vpisanih 420 članov.

Predsednik KNOO-ja, ki je obenem tudi predsednik Obnovitvene zadruge, je mož, ki je že 35 let v borbi za svobodo istrskega ljudstva. Danes je zadovoljen, četudi je včasih malo truden, in pravi, da dela za zadovoljstvom, ker dela za svoje ljudi.

POMAGAMO USTVARJATI

Tudi mi mladinci II. kvarta Ajdovščine smo sklenili, da se oglasimo v našem časopisu, kajti našel bi se morda nekdo, ki bi dvomil v našo aktivnost, v naše delo za dvig novostvarjene domovine na vseh poljih dela.

OBROKI ŽIVIL ZA MESEČ DECEMBER 1946

Za mesec december t. l. se bodo delile potrošnikom Slovenskega Primorja na živilske nakaznice sledeče količine živil, in to:

1. Na osnovne živilske nakaznice:
 - a) Na vsak odrezek za kruh 375 gr kruha ali 300 gr krušne moke — skupaj na vse odrezke 11.625 kg kruha ali 9,3 kg krušne moke, ali 10 kg žita;
 - b) na odrezke za zakuho od št. 1 do 10 — 1.500 gr koruzne moke, od št. 11 do 20 — 500 gr bele moke;
 - c) na mesne odrezke 11a, 11b, 11c ali 31a, 31b, 31c, 31d na vsak odrezek po 250 gr svežega mesa;
 - d) na odrezek za sladkor — 150 gr sladkorja;
 - e) na vse odrezke za maslobo skupaj 200 gr olja ali masti;
 - f) na odrezek 12a, 22a, 32a, 42a — na vsak odrezek po 500 gr soli;
 - g) na odrezek za milo — 150 gr pralnega mila.

2. Na dodatno nakaznico za dojenčke:
 - a) na odrezek Doj 115 — 500 gr sladkorja;
 - b) na odrezek Doj 116 — 1500 gr bele moke;
 - c) na odrezek Doj 117 — 300 gr pralnega mila;
 - d) na odrezek Doj 118 — 1 kom. čokolade (pribl. 12 dkg).

3. Na dodatno nakaznico za otroke v 2. letu starosti:
 - a) na odrezek Otr 123 — 500 gr sladkorja;
 - b) na odrezek Otr 126 — 1500 gr bele moke;
 - c) na odrezek Otr 127 — 300 gr pralnega mila;
 - d) na odrezek Otr 128 — 1 kom. čokolade (pribl. 12 dkg).

4. Na dodatno nakaznico za otroke v 3. do 7. letu starosti:
 - a) na odrezek Otr 134 — 400 gr sladkorja;
 - b) na odrezek Otr 135 — 1000 gr krušne moke;
 - c) na odrezek Otr 136 — 300 gr pralnega mila.

5. Na dodatno nakaznico za noseče žene:
 - a) na odrezek Nos 1 — 500 gr sladkorja;
 - b) na odrezek Nos 2 — 500 gr bele moke;
 - c) na odrezek Nos 3 — 400 gr olja ali masti.

6. Na dodatno nakaznico za lahkega delavca:
 - a) na odrezek Dodatek L 49 — 500 gr maslobo;
 - b) na odrezek Dodatek L 50 — 350 gr sladkorja;
 - c) na odrezek Dodatek L 51 — 100 gr surove kave;
 - d) na odrezek Dodatek L 52 — 350 gr bele moke;
 - e) na odrezek Dodatek L 53 — 3000 gr krušne moke;
 - f) na odrezek Dodatek L 54 — 2500 gr koruzne moke.

7. Na dodatno nakaznico za težke delavce:
 - a) na odrezek Dodatek T 37 — 700 gr maslobo;
 - b) na odrezek Dodatek T 53 — 350 gr sladkorja;
 - c) na odrezek Dodatek T 55 — 150 gr surove kave;
 - d) na odrezek Dodatek T 60 — 500 gr bele moke;
 - e) na odrezek Dodatek T 61 — 6 kg krušne moke;
 - f) na odrezek Dodatek T 62 — 4 kg koruzne moke.

8. Na dodatno nakaznico za gozdarje:
 - a) na odrezek Gozdar 65 — 3500 gr maslobo;
 - b) na odrezek Gozdar 66 — 500 gr sladkorja;
 - c) na odrezek Gozdar 67 — 25 kg koruzne moke;
 - d) na odrezek Gozdar 68 — 250 gr soli.
- Trgovcem ali zadrugam je prepovedano izdajati hrano na že odrezane odrezke. Vsi potrošniki mora pri prevzemu živil predložiti živilsko nakaznico, kjer se mu odzame prizadeti odrezek na pripadajočo količino živil.
- Vsi okrajni NOO, gospodarski odseki (trgovina in preskrba) so dolžni, da takoj po prejemu obrokov živil za mesec december t. l. izdelajo razdelilnice in te takoj ber t. l. izdelajo razdelilnice in te takoj dostavijo potrošnikom »Preradine« tako da bi se o delitvi hrane v mesecu decembru t. l. takoj začelo.

prireditve, pripravljajo tečaje, pripravljajo zimsko sportno orodje in naprave, da bodo letošnje prireditve tehnično in organizatorno boljše kot lani, da bodo pa tudi zajele vse fizikulturike in sicer čim bolj masovno, saj naš cilj mora postati ta, da se bo naučil v letnem času vsak mladinec plavanja, v zimskem času pa smučanja. Ti dve vrsti fizikulture panoge, ki morata postati osnovna last vse naše mladine, baza za nadaljnje delo, sta najbolj zdravi, saj nam dajeja možnost preprečavanja onih prirodnih zaprek, ki jih človek brez znanja teh disciplin ne more premagati.

Kakor ostala mladina Primorske, tako tudi mi z udarniškim delom pomagamo upostaviti raven vsega tistega, kar nam je okupator uničil ali pa poskušal zatreti dvig. Vsako nedeljo delamo udarniško v Zupah, na Casti ali pa v katerikoli drugem bližnjem naselju.

Pri vsem tem pa ne pozabimo na kulturno-prosvetno delo. Prav v zadnjem času študiramo igro ruskega pisatelja Gorbatova »Mladost očetov«, s katero hočemo dokazati resničen trud, ki smo ga položili v ta študij, s tem hočemo dokazati uspeh našega enoletnega kulturno-prosvetnega dela.

Prav tako nam je v veselje fizikulturno delovanje. Večina mladincev II. kvarta sodeluje pri tekmovanju za značko ZREN.

Zavedamo se, da smo se v vsem delovanju na vseh poljih dvignili in s tem izpričali našo veliko željo.

PRIKLJUCITEV K MATERI JUGOSLAVIJI!

NAJ ŽIVI MARŠAL TITO — OČE JUGOSLOVANSKE MLADINE!

Mladina II. kvarta Ajdovščine

Navodila za prodajo sladkorja

Pred kratkim so dospele za potrošnike Slovenskega Primorja gotove količine sladkorja, katerega bo Poverjenstvo PNOO za Slovensko Primorje, oddelek za trgovino in preskrbo v St. Petru na Krasu, stavilo deloma v prosto prodajo.

Da se s tem sladkorjem, ki bo v najkrajšem času stavljen v prodajo, ne bi dogajale razne spekulacije in prenos v ceno A, se odreja, da se ima sladkor deliti na naslednji način:

Okrajni NOO — gospodarski odseki, trgovina in preskrba bodo nakazovali sladkor prvenstveno socialnim ustanovam, odseku za zdravstvo (bolnišnice), starškom, udarnikom, otrokom, nosečim ženam, čebelarjem za prehrano čebel v zimskem času, kavarnam, menzam, slaščičarjem in restavracijam, a preostalo količino je staviti v prosto prodajo, v kolikor bo na zalogi, tako da se količina izdanega sladkorja za vsakega potrošnika vpiše v potrošniški register, katerega vodi vsaka zadruga in trgovina.

ZAHVALA

Ob priliki prekopa naše ljubljene hčerke, sestre in nečakinje, borke NOV, Cehovin Pepce-Tatjana, padle 15. marca 1945 na Kozjem (okraj Ilirska Bistrica), ki je bil 24. novembra v Senožečah, okraj Postojna, se prav iz srca zahvaljujemo vsem krajevnim in okrajnim organizacijam, godbi, pevskima zboroma iz Postojne in Slavine, naši vojski za množično udeležbo pri pogrebu in vsem darovalcem vencev in cvetja.

Posebno zahvalo izrekamo tovarišu Bizjaku Lojzetu, za nagljiv poslovilni govor, kakor tudi tov. Perku Janezu Bizjaku Lojzetu, za ganljiv polovilni besede.

Zaljujoči starši, bratje, sestre in ostali sorodniki.

INVALIDI, POZOR!

Vsak invalid, ki prejema invalidnino od Invalidskega oddelka IV. armade, mora takoj čim se preseli oddelku poslati svoj naslov, ker se dogajajo čisto primeri, da poslani denar prihaja nazaj na oddelk. Zato pazite, da se v bodoče take stvari ne bodo več dogajale.

Pripominjamo, da v samem Invalidskem oddelku ne bo mogel nihče več dvigniti denarja.

Iz Invalidskega odseka K. V. V. P.

PREKLICI

Tov. Jankovič Anton, roj. dne 16. 8. 1912, sedaj bivajoč Rožice št. 12, je izgubil osebno izkaznico na poti proti Kozini, in jo s tem proglašajo za neveljavno.

Tov. Zorn Janez, Lokavec št. 44, p. Lokavec okraj Ajdovščine je izgubil osebno izkaznico, izdano od Krajevnega NOO v Lokavcu, in jo s tem proglašajo za neveljavno.

Tov. Mervič Anton, Ozeljan št. 34, je izgubil osebno izkaznico št. 1245, izdano od Okrajnega NOO v Ajdovščini in jo s tem proglašajo za neveljavno.

Izgubil sem osebno izkaznico št. 2370 na ime Rijavec Alfonz iz Spodnjega Lokavca št. 21 in jo s tem proglašam za neveljavno.

Tov. Čuk Alojz, Vipava, okraj vipavski, je izgubil osebno izkaznico, izdano od Krajevnega NOO v St. Vidu pri Vipavi meseca januarja 1946 in jo s tem proglašajo za neveljavno.

Tov. Cerkenik Marija, Gradišče 6 (pri Divači) je izgubila osebno izkaznico v Trstu dne 30. 11. 1946, izdano od Okrajnega Notranje uprave Herpelje-Kozina in jo s tem proglašajo za neveljavno.

Tov. Mehelica Otilija, iz Modreje pri Sv. Luciji ob Soči je izgubila osebno izkaznico št. 5709 ter jo s tem proglašajo za neveljavno.

Smučarski tereni na Vojskem

NOGOMETNO PRVENSTVO JULIJSKE KRAJINE

Za prvenstvo Julijske Krajine so se v nedeljo pomerila nogometna moštva skoro v vseh krajih. Bil je krasen dan in sportna igrišča so privabila neobičajno mnogo gledalcev. Odigrane so bile tekme na Reki, Trzinu, Trstu in Ronkah. Bilo je tudi nekaj presenečenj. Tako je moralo moštvo iz Milj na Reki pustiti kar obe točki. F. D. Ajdovščina je tesno izgubilo v Ronkah 2:1. Gaslini je premagal Krmin z 1:0. Gorica je klonila pred Trzinom z 3:2. Tovarna strojev je s favoritom Škedenjem igrala 1:1. Ko, per pa je na domačih tleh premagal Gradiško s 3:1.

Ronki : Ajdovščina 2:1 (2:1)

Lep izlet so imeli v nedeljo Ajdovci po Furlaniji. Bil je krasen sončen dan in v Ronkah so jih domačini ljubezno in tovariško sprejeli. Visoka zavest in politična zgrajenost tamkajšnjega prebivalstva je na taki višini, da smo morali občudovati borbenost tamkajšnjega ljudstva.

Tržaškemu sodniku sta se moštvi predstavili v najmočnejših postavah. Začetek so imeli domačini in takoj potisnili Ajdovce v obrambo. Hitra igra domačinov je Ajdovce nekoliko presenetila. Šele v 19 minuti so se nekako otrešli pritiska Povezava v napadalni vrsti Ajdovskega moštva je bila zelo slaba. Imeli so dosti prilik, ki jih niso znali izkoristiti. Nasprotno pa so domačini vsako kombinacijo izkoristili za strel na vrata. Vratar Ajdovščine je imel polne roke dela in je včasih rešil tako nevarne strele, ki jih brani lahko samo vratar iz boljših vrst.

V 37. minuti so domačini z naglim prodorom uspeli realizirati. Dve minuti kasneje je branilec domačinov zakrivil napako in so Ajdovci iz prostega strela izenačili. Pred sam konec prvega polčasa so pa domačini postavili končni rezultat 2:1.

Igra je bila živa in napeta. Drugi del igre je bil večji del v rokah Ajdovcev, toda do izenačenja ni prišlo. Tako se je ta prvenstvena borba končala z zelo pičlim rezultatom.

Sodnik iz Trsta je bil strog in objektiven.

Tablica prvenstva po VI. kolu je sledeča:

Škedenj	5	4	1	0	11:3	9 točk
Tovarna str.	6	3	1	0	12:7	9 "
Raša	4	3	0	0	22:6	8 "
Torpedo	3	3	0	0	10:0	6 "
Milje	5	2	1	2	14:8	5 "
Gaslini	4	2	1	1	4:3	5 "
Trzin	4	2	1	1	10:7	5 "
Izola	4	1	2	1	5:5	4 "
Koper	3	1	2	0	5:3	4 "
Montebello	2	1	1	0	2:1	3 "
Gradiška	6	1	1	4	10:17	3 "
Pulj	3	1	0	2	5:6	2 "
Krmin	2	0	1	1	1:2	1 "
Ronki	5	1	1	3	8:13	3 "
Gorica	5	0	1	4	4:13	1 "
Postojna	4	0	1	3	5:16	1 "
Ajdovščina	5	0	1	4	4:22	1 "

F. D. Ajdovščina : F. D. PULJ 2:1 (1:1)

V nedeljo ob 14 uri je bila odigrana prvenstvena nogometna tekma na igrišču F. D. Ajdovščine. Nogometaši iz Pule